

DE MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Enfin je ne me moquerai pas de toi; je crois qu'il est impossible d'avoir de meilleurs procédés. Et pourtant il est fort probable, que tu m'accuseras d'être le plus insolent et le plus présomptueux de tous les auteurs, que tu te facheras à moitié chemin, et que tu refuseras de me suivre.

A ton aise! Va où ton penchant te pousse. Je ne suis pas irrité contre ceux qui te captivent en faisant le contraire de ce que je veux faire; je n'ai pas de haine contre la mode. Toute mode est bonne tant qu'elle dure et qu'elle est bien portée; il n'est possible de la juger que quand son règne est fini.

GEORGE SAND.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

VIJFTIENDE DEEL.

MAART 1847. — N°. 9.

**BREDA,
BROESE & COMP.**

1847.

*De onderaenschrevende verklaart dat dit Tijdschrift ten haren Drukken is gedrukt en van haar Woord uitgegeven.
Breda, 2e April 1847.
H. G. Oorschot*

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TUUSCHRIJFT

VOOR HET

REDACTIEBUREAU TE ROTTERDAM.

De afzender aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud der artikelen, welke in dit Tijdschrift worden medegedeeld, en aanvaardt evenmin aansprakelijkheid voor de schade, welke voortvloeit uit het gebruik der artikelen, welke in dit Tijdschrift worden medegedeeld.

BOORD-REDACTIEUR

J. C. van Hijnckelsh.

VIJFTIENDE DEEL.

MAY 1847. — N. 9.

BROESE & COMP.
BREDA.

1847

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

BRIEVEN AAN MARIAS.

XIII.

INHOUD.

Redenen waarom er geen partij gekozen wordt in den strijd over het nieuwe ligte veld-materieel. — De budget-influenza. — Een vreemd koppelwoord. — Nadeelige invloed der vrijzinnige staatsbegrippen op de legerbelangen; uittreksel uit een fransch dagblad tot betoog.

Neen, MARIAS, ik zal mij niet mengen in den strijd die tusschen de voor- en tegenstanders van het nieuwe ligte veld-materieel, in den *nieuwen Spectator* gevoerd wordt. Neem echter deze weigering niet op als eene afkeuring van hetgeen die heeren doen of schrijven, wijl ik daarmede niet slechts vrede heb, maar er zelfs ook mijn voordeel mede doe. Het zou mij trouwens aangenamer zijn, dat de bedoelde wisseling van ideeën over dit onderwerp, op een ander tijdstip ware begonnen, omdat die strijd dan zuiver wetenschappelijk had kunnen blijven, terwijl er nu vreemde motieven in doorstralen. Onwillekeurig kwam mij, bij het lezen dier vertoogen, het merkwaardig gezegde van ULYSSES voor den geest, toen hij TYNDARUS, AGAMEMNON en de andere bevriende vorsten, den Trojaanschen oorlog wilde ont-raden, en in drift uitriep: «Hoe, gij wilt Troje beoorlogen, omdat gijl. u over eenen Trojaan te beklagen hebt!»

Met het nieuwe ligte materieel gaat het even als met alles wat in deze loopende oogenblikken in de militaire kringen stof tot onderhoud geeft; niets blijft vrij van de budget-influenza: eene soort van staatkundige *griep*, die blijkbaar een contagieus karakter heeft aangenomen. Er ontbreken echter geene doctoren, en recepten worden er genoeg geschreven, doch het zal te bezien staan, of de heeren artsennij-mengers, zonder eene daartoe betrekkelijke *materia medica*, er mede zullen teregt komen.

Gij zegt dat de opiniën van vele leden onzer Staten-Generaal verdeeld zijn tusschen de stelsels: *Mock*, de *nieuwe Spectator* en *STORM VAN 'S GRAVESANDE*, doch dat zij om-

trent één punt eenstemmig denken. Dat zou doen denken aan de weifeling waaraan eenige jaren geleden de medici blootgesteld waren, toen zij te kiezen hadden tusschen BROUSSAIS, LE ROI en BROWN, anders gezegd: tusschen *bloedontlasting*, *purgans* en *versterken*. De herinnering alleen aan de slagtoffers dezer weifeling, zou den sterksten man zenuwachtig maken. Het leger heeft trouwens na 1839 reeds menige kuur ondergaan, en ik geloof niet dat zijne constitutie toelaat het aan de proeven van onervaren doctoren verder te onderwerpen. Het komt mij voor, dat de ondervinding van den koninklijken Veldheer en van den Generaal, welke het bestuur des oorlogs in handen heeft, wel iets zal opwegen in het oordeel der Staten-Generaal, bij het doen eener keuze tusschen de voordragten der regering, en de ideeën welke de hiervoren genoemde schrijvers hebben geopperd. Immers, volgens het oordeel der bevoegdste krijgs- en staatkundigen van ons werelddeel, en zelfs volgens het gevoelen van WEL-LINGTON, bestaan er thans slechts twee veldheeren, welke bevoegd zouden zijn de legers eener groote coalitie aan te voeren, en deze zouden zijn onze Koning en de Koning van Wurtemberg. Het zou dus al vrij zonderling klinken, indien de Tweede Kamer de aanwijzingen van de drie meermalen genoemde schrijvers meende te moeten volgen, en zich in te laten met voorschriften te geven omtrent de organisatie en indeeling van het leger; iets dat ook, volgens art. 202 der Grondwet, behoort tot het prerogatief des Konings. Ik vertrouw dat zij het *sus minervam* indachtig zal zijn.

In uwe correspondentie heb ik een nieuw dubbel gekoppeld woord opgemerkt, dat eene vereeniging of zamensmelting van tegenstrijdige ideeën bevat. Het behoort trouwens te huis in het woordenboek der hedendaagsche begrippen, en schijnt naauw verwant aan datgene wat men *vooruitgang* noemt. Ik bedoel het woord «*constitutionnelen-soldatenzin.*» Is dat niet een mixtuur van een dosis *democratie*, met het beginsel der krijgstuicht, in zijne hoogste waarde genomen. De soldaten uit de oude school zouden zeggen, dat het laatste door het eerste geheel opgelost moet worden,

en dat daaruit een nederplofsel moet ontstaan, dat nauwlettend geanalyseerd, veel overeenkomst zou moeten opleveren met hetgeen men in de wandeling *demoralisatie* der krijgstuicht noemt.

Het leger heeft tot nu toe al de nadeelen van onze constitutionnelen regeringsvorm ondervonden, terwijl het verstoken is gebleven van de enkele voordeelen, welke b. v. aan het Fransche en Belgische officierskorps zijn toegekend, zoodat ik mij niets voor den geest kan brengen, dat naar eenige affiniteit tusschen soldatenzin en constitutionaliteit gelijkt. Doet het u echter genoeg, geluk er mede; doch sta mij toe de vrees, dat eene eventuele uitbreiding onzer grondwettige instellingen, waarnaar velen wenschen, geenszins voordelig voor de belangen van het leger zullen uitvallen. Zooveel toch heeft de ondervinding reeds geleerd, dat elke grondwettige regering, als zij in den werkelijken zin regeren wil, de meerderheid in de Kamers voor zich moet hebben, en dat die meerderheid dikwerf door opofferingen moet gekocht worden. In uw *puritanisme* schermt gij somwijlen tegen onverdiende gunsten en tegen gunstelingen; doch juist dáár, waar de vrijzinnigste staatsinstellingen heerschen, hoort men het meeste tegen dergelijke misbruiken klagen. De Belgische en fransche dagbladen hebben u meermalen op dat punt kunnen onderwijzen. Maar ook meer algemeene belangen lijden daaronder, en ofschoon ik er verre van ben, om u in het ongelijk te willen stellen, wat uwe belijdenis als burger van den Staat betreft, wijl ik in dat opzigt ook in uwe begrippen deel, kwam het mij toch voor, dat wij als soldaten ons moesten wachten, te veel democratische begrippen in onze militaire huishouding in te voeren.

Tot uwe edificatie laat ik hieronder volgen een uittreksel uit een fransch weekblad, dat u zal doen zien, wat er al voor de electiën in Frankrijk moet gedaan worden. Het is waar, dit blad is het orgaan der tegenwoordige oppositie, maar wanneer zijne patronen eenmaal weder op het kussen zitten, dan moeten zij in dat opzigt hunne voorgangers wel volgen, om er niet weder afgestooten te worden; ja wat erger is, zij moeten ze somwijlen in krenking van dergelijke belangen nog overtreffen. Lees en oordeel:

Sur l'armée de l'intérieur.

Une armée dont l'effectif dépasse 250,000 hommes est une force considérable que le pouvoir doit employer avec intelligence et probité, c'est-à-dire dans des vues purement nationales et d'intérêt général. Toute déviation à un principe est une faute lorsqu'elle est le résultat de l'incapacité; mais cette

déviation devient forfaiture lorsqu'elle est amenée par un calcul qui tend à exploiter la force physique du pays au profit d'une coterie politique et de certains intérêts de clocher.

Nous venons de parcourir les départements de la Somme, du Pas-de-Calais et du Nord, qui forment une de nos plus importantes divisions militaires par sa position topographique, puisqu'elle comprend environ cinquante lieues de côtes sur la Manche et soixante lieues de frontières au nord. Nous avons visité plus de vingt places fortes, et tout ce que nous avons vu et appris pendant notre longue excursion, a laissé dans notre esprit une bien pénible impression.

Dans plus de douze places de guerre où nous nous sommes arrêté; et qui jadis étaient occupées par un bataillon d'infanterie au moins, nous avons trouvé les garnisons réduites à trois, à deux, et même à une seule compagnie, de telle sorte que, malgré le service pénible qu'on est obligé d'imposer à nos soldats, les ouvrages extérieurs et intérieurs de défense sont devenus positivement le domaine des enfants qui s'y livrent à des jeux destructeurs, et aussi des contrebandiers qui s'y fraient des voies pour l'exercice de leur coupable industrie.

Il résulte de cet abandon, qu'à mesure que le génie militaire fait réparer les fortifications sur un front, l'inexpérience et la malveillance commettent des dégradations sur un autre front.

Les officiers du génie et ceux des troupes sont d'accord pour attribuer ce déplorable état des choses à l'insuffisance de l'effectif des garnisons, puisqu'on ne peut pas même faire garder les portes des villes fermées de manière à empêcher les dégradations et les accidents qu'occasionnent chaque jour l'encombrement et le croisement de voitures.

Nous avons voulu connaître la cause d'une incurie qui détruit ou amoindrit les moyens dont peut dépendre la sécurité du pays; tout en faisant dépenser chaque année, et en pure perte, des sommes énormes: partout on nous a fait la même réponse.

Les allocations en argent, les emplois administratifs, les grades dans l'armée, les envois de tableaux et de livres, les canaux, les routes, les croix d'honneur, ne forment plus une curée suffisante pour les appétits électoraux. Sur la liste des primes accordées à la corruption, il a fallu ajouter notre pauvre armée de l'intérieur fractionnée à l'infini. Ainsi, aujourd'hui, la sécurité de nos frontières, la garde de nos villes de guerre, le maintien de l'ordre public dans plusieurs des grands centres de population, l'économie de nos finances, le bien-être de nos soldats, tout cela est d'un ordre secondaire aux yeux du pouvoir; car il lui faut d'abord des régiments, des escadrons et des compagnies pour payer les votes *juste-milieu*.

de tant de localités qui exigent des officiers et des soldats, afin de voir s'élever le prix de leurs produits, ce qui est toujours une conséquence de l'augmentation du nombre des consommateurs.

Nous avons parlé de ces tristes tripotages à des officiers supérieurs et aussi à des officiers généraux; tous déplorent ce qu'ils appellent une *abomination*; mais ils renoncent à tenter de changer cette déplorable situation, parce que jusqu'à présent leurs efforts sont venus se briser contre les exigences de certains électeurs et contre l'influence des députés qu'on appelle conservateurs, sans doute à cause de la persistance qu'ils mettent à défendre les abus qui leur sont profitables.

Quelques localités se disputent l'exploitation de nos troupes d'une manière scandaleuse. Nous disons exploitation, parce que nous avons vu les fournisseurs s'entendre pour donner des denrées de plus mauvaise qualité tout en élevant leur prix. Aux réclamations des officiers qu'indignent de tels actes, certaines autorités municipales osent répondre que le commerce est libre, et que d'ailleurs la garnison doit faire vivre les habitants.

Ce que nous venons de dire s'applique également à la cavalerie. Dans plusieurs villes qui ont toujours été occupées par un régiment de cette arme et qui se trouvent dans les meilleures conditions sous les rapports hygiénique et économique, des casernes commodes, des écuries saines sont fermées, et l'on envoie des escadrons dans des localités dont la salubrité des eaux et la qualité des fourrages laissent à désirer, et où l'on est obligé d'installer les hommes et les chevaux dans des maisons particulières, trop éloignées les unes des autres pour que la surveillance des chefs puisse être facile et partant efficace. Cette surveillance est cependant d'autant plus nécessaire que, maintenant, les jeunes soldats ne passent pas assez de temps sous les étendarts pour acquérir l'expérience qui fait les bons cavaliers, et que souvent les chevaux ont à souffrir du peu de goût qu'ont pour la cavalerie des hommes que la loi de recrutement et le hasard ont seuls fait placer dans cette arme.

Il résulte du tableau des abus que nous venons d'exposer que notre armée permanente de l'intérieur, qui devrait être la force physique du pays, comme la magistrature, interprète des lois, en est la force morale, n'est plus qu'une chose dont le pouvoir concède la jouissance, moyennant la redevance d'une certaine somme d'immoralités. La politique de notre époque, il faut bien le dire, a tellement lié la loyauté et l'honneur militaires à sa puissance envahissante et corruptrice que les hommes doués de ces vertus sont forcément ses instruments.

En daarmede neem ik voor heden van u afscheid.

HISTORISCHE BIJZONDERHEDEN,

OVERGENOMEN

UIT DE NAGELATEN PAPIEREN VAN DEN PRUISSISCHEN
GENERAAL EISENHART.

— o o o —

Het artikel, hetwelk wij hier den lezers van den *Militairen Spectator* aanbieden, is getrokken uit het *Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Krieges*, 1843.

Wij werden tot de bearbeiding daarvan aangespoord, niet zoozeer doordien wij daarin vele historische daadzaken vermeld vonden, als wel, omdat deze gedenkschriften een groot aantal kleine, en, als wij het zoo noemen mogen, private bijzonderheden bevatten, zoowel van geschiedkundig merkwaardige personen, als van verschillende gebeurtenissen in het, voor de geschiedenis zoo belangrijk, tijdvak van 1792-1815. Door de uitgebreide relatiën, waarin hij zich bevond, was EISENHART in de gelegenheid eenen diepen blik te werpen, zoowel in het weefsel der politieke aangelegenheden, als in het karakter van vele merkwaardige mannen, met welke hij in aanraking kwam. Onder deze laatsten moet vooral gesteld worden de generaal v. BLÜCHER, wiens karakter hij ons met de helderste kleuren en met de meeste volledigheid schildert; zoodat het verhaal van de gebeurtenissen in de jaren, dat hij aan dien generaal toegevoegd was, de belangrijkste bladzijden in zijne gedenkschriften vulden. Wij hebben getracht zooveel mogelijk in de vertaalde gedeelten de eigenaardige, naïve schrijfwijze van het oorspronkelijke te bewaren, en indien het gezegde waar is: *le style c'est l'homme*, dan zal voorzeker niemand aan de waarachtigheid en de goede trouw twijfelen, waarmede de schrijver zijne memoriën op het papier stelde.

L. MULDER,

2e Luit.

Na in eene korte voorafpraak gezegd te hebben, dat noch de ijdelheid, om als schrijver op te treden, noch eenige verborgen beweegreden, hem tot het mededeelen van zijne voornaamste levensbijzonderheden aanspoorden, dat hij die niet voor het publiek, maar alleen voor zijne kinderen op het papier stelde, en ook deels om voor zich-zelfen het genoegen te smaken van zijne gedachten tot het verledene terug te voeren, dat voor hem meer aantrekkelijks had dan het tegenwoordige, verhaalt hij ons zijne indienstreding in het jaar 1786 bij het Keöszeghysche huzaren-regiment, en wel

bij een eskadron dat destijds te Bernstadt in Silezie in garnizoen lag.

Weldra werd hij overgeplaatst bij het eskadron van den ritmeester VON PRITZWITZ (1) te Constadt, eene plaats waar, zoo als hij zich uitdrukt, naauwelijks twee huizen stonden die eenigermate dien naam verdienden, de inwoners niet veel beter waren dan de boeren in een gewoon dorp en waar bijna geen duitsch, dan het zoogenaamde waterpoolsch gesproken werd. Al deze, alles zoo ter nederslaande omstandigheden, werkten evenwel daardoor tot zijn volgend geluk mede, dat hij genoodzaakt werd zich op de voor den officiersstand noodige studien toe te leggen, waartoe hij dan ook in het jaar 1789 bij keuze werd bevorderd.

Spoedig daarop verdonkerde de staatkundige horizon: aan de Boheemsche grenzen verzamelde zich een groot leger en elk oogenblik dacht men 's vijands land in te zullen trekken; hij kwam omtrent dezen tijd in kennis met den toenmaligen kapitein VON GNEISENAU, v. SELTENECK, den graaf SCHÖNBERG, enz. Met den eersten vooral, zegt hij, was ik zeer geliëerd, en hij bleef mijn vriend tot aan het einde zijns levens, hoewel men zich zeer veel moeite gaf om onkruid tusschen ons te zaaijen.

De hoop van het leger, om zich op het slagveld met zijne tegenpartij te meten, werd evenwel bedrogen; de horizon klaarde op en de troepen keerden in hunne garnizoenen terug; doch na weinige maanden werd een korps onder den prins VAN HOHENLOHE, in den omtrek van Namslau zamengetrokken. Hier schetst ons EISENHART dezen prins met korte trekken: «Deze vorst,» zegt hij, «een levendig, vurig en kundig aanvoerder, hield zich bijna dagelijks met de troepen bezig, om ze voor den hoogstwaarschijnlijksten oorlog te vormen. Het was een genoeg onder hem te dienen, daar hij zeer instructief, wel is waar wat driftig, doch nooit onbeschaafd was, of de eer van zijne ondergeschikten krenkte. Zeer streng in de dienst, was hij buiten dat zeer opgeruimd; hij was gastvrij in den hoogsten graad, voorkomend jegens iedereen en zelfs in het gezellige leven onderrigtende, zonder immer aanmatigend te schijnen.»

Eindelijk werd in het jaar 1792 de lang verwachte marschorder uitgevaardigd, waar, zoo als bekend is, de zoo weinig aan de verwachting beantwoordende veldtocht in Champagne, onder het opperbevel van KAREL II, hertog van Brunswijk-Wolfenbützel op gevolgd is.

(1) Dezelfde die als luitenant-generaal en bevelhebber van het zwarte huzaren-regiment gestorven is.

Toenmaals bij het regiment van den generaal VON KÜHLER geplaatst, nam EISENHART een werkzaam deel aan dien veldtocht; de marsch van het regiment ging door Bohemen, Bayreuth, Bamberg en Würzburg op Coblenz, waar hij, ordonnance bij den hertog van Brunswijk zijnde, gelegenheid had Monsieur, den graaf VAN ARTOIS en een groot aantal arrogante emigranten te zien.

Bij de kort daarop gevolgde inneming van Verdun (1), door den generaal graaf VAN KALKREUTH, was ook EISENHART tegenwoordig. «Ik was,» zegt hij, «onder het getal van diegenen, welke den generaal in de vesting vergezelden tot het sluiten der kapitulatie, en kan geene woorden vinden om de woede van het garnizoen te beschrijven, toen deze geteekend was. Ik zag officieren met het hoofd tegen den muur van een huis loopen, anderen schoten hunne geweren af, of verbraken ze, enz. Daar ik mij midden onder hen bevond, moest ik zeer veel hooren, dat mij bezorgd maakte voor den generaal en voor ons allen; want er was nog geene pruisische bezetting binnengerukt. Zooveel ik kon, zocht ik hen, die met mij spraken, eene voordeeler meening ten onzen opzichte in te boezemen; maar zij wilden volstrekt niets van hunne oude regering weten, en meenden dat zij zich gaarne zouden laten regeren door eenen pruisischen prins of den hertog van Brunswijk, die een groot generaal was.» enz.

Van dit oogenblik tot aan den 19 September, vinden wij in de gedenkschriften niets vermeld; bij laatstgenoemden datum evenwel blijft de schrijver een oogenblik stilstaan, even als bij den volgenden dag, waarop de bekende kanonnade van Valmy plaats had. Hieromtrent lezen wij in zijne aantekeningen het volgende:

«Ik blijf nu nog slechts een oogenblik stilstaan bij St. Menehould, waar ik mij den 19 September 1792 met mijnen broeder en den luitenant v. SEXDLITZ van ons regiment, bij de voorhoede bevond, die eenen driemaal sterkeren vijand van de daar liggende hoogten wierp, waarbij mijn beste paard onder mij werd doodgeschoten. Zonder twijfel zou ik toen gevangen genomen zijn, had mijn broeder zich niet met de grootste snelheid op den vijand geworpen en mij gered; ook gelukte het mij zadel en tuig van het paard te nemen en mij daarop weder hij den troep te vervoegen. In den

(1) Den 23 Augustus had zich Longwy overgegeven; de verbondenen braken evenwel niet voor den 29 op en kwamen den 30 voor Verdun aan, 't welk den 2 September overging. Beide vestingen waren door bombardement tot de overgave gebracht. Zij werden in naam des konings van Frankrijk in bezit genomen.

In den nacht van den 19 op den 20 September marcheerde het geheele korps naar het voorgelegen werk of *Ferme la lune*, waar wij ook schielijk aankwamen en daar hoorden dat wij den vijand, die op de voorliggende hoogten geposteerd was, slag zouden leveren, hetgeen eene algemeene vreugde veroorzaakte.

« De slag begon spoedig na het aanbreken van den dag, het geroep der adjudanten: « Op, Huzaren, op! op! het gaat er op los!» en eenige kanonschoten maakten aller opmerkzaamheid gaande. Wij rukten ook werkelijk in sterken draf vooruit, en zuiverden het front van de vijandelijke flankeurs, doch moesten halt maken, daar de hertog een detachement kavallerie met rijdende artillerie op onzen rechter vleugel langs den straatweg liet vooruitgaan. De vijand beschoot ons onophoudelijk en de kogels sloegen in de eskadrons. Nadat wij het langen tijd op die plaats hadden uitgehouden en menig verlies geleden hadden, werden wij tot aan de *Ferme la lune* teruggetrokken. — Hier zagen wij den Koning niet ver voor het front, met haast ons voorbij rijden en konden alleen de woorden: « Attaqueren, attaque- ren, » onderscheiden. Maar de hertog, die hem op zijde reed, bad hem voortdurend — zooals wij naderhand vernamen — dat dit niet gebeuren mogt, daar wij nutteloos veel menschen zouden verliezen. Het gevolg daarvan was, dat wij tot den avond aan het vijandelijk kanonvuur blootgesteld bleven, en waarschijnlijk zou een stoute aanval met een gelukkig gevolg zijn bekroond geworden, ware het bevel van den Koning terstond opgevolgd geworden. Zoo- veel schijnt mij zeker te zijn, dat de pruisische armee hier den vijand zou geslagen hebben, en dat de gevolgen buiten het bereik van menschelijke berekening zouden gelegen hebben. — De Koning stelde zich voortdurend aan de grootste gevaren bloot, zoodat wij allen zeer bezorgd voor zijn leven waren. Ik voel mij niet geroepen, den volgenden gang der gebeurtenissen hier aan te voeren, daar zij genoeg bekend zijn, en bepaal mij alleen tot eenige bijzonderheden, welke mij persoonlijk betreffen.»

Het is bekend hoe weinig de terugtocht uit dezen vruchteloosen veldtocht, immers het laatste gedeelte daarvan, door de Franschen verontrust werd, hetgeen DUMOURIEZ voorgaf dat aan de nalatige uitvoering van zijne bevelen moest worden toegeschreven. Met hoeveel grond dit echter gehouden wordt voor het gevolg van eene geheime overeenkomst, blijkt uit de volgende zinsnede van den generaal EISENHART: — « Het gebeurde zelfs eens in den omtrek van Longuion, dat wij 's morgens te laat uitrukten, en dat

de Franschen reeds voor het dorp stonden, hetwelk wij wilden verlaten. Natuurlijk waren wij in het eerste oogenblik min of meer ontsteld, maar daar de vijandelijke kommanderende officier aan kwam rijden, en zich zeer verontschuldigde, daar hij ons reeds afgemarceerd waande, werd het nu des te zekerder, dat er eene overeenkomst gesloten was. Dit vernam ik denzelfden dag nog met zekerheid, toen ik den prins WILLEM van Brunswijk, op bevel van den hertog, in het fransche hoofdkwartier moest begeleiden.»

Hierop teekent de schrijver nog een en ander aan, dat hem persoonlijk betreft, gedurende het jaar 1793, en voor de geschiedenis minder belangrijk is. Na de veldslagen van Pirmasens en Kaiserslautern, konden de Pruisen, hoewel zij daar gezegevierd hadden, hunne positiën niet behouden en trokken over Albersweiler, enz. naar Oppenheim terug. « Bij deze gelegenheid, » zegt EISENHART, « scheelde het weinig of ik was gevangen genomen, daar ik met 50 ruiters de achterhoede uitmaakte, en, sterk door den vijand gedrongen wordende, niet durfde terugwijken, omdat de hertog met het hoofdkorps nog niet door Albersweiler gedefileerd had. Dit dorp moest door alle troepen gepasseerd worden, terwijl de vijand het voortdurend met houwitsers beschoot. Het was eene vijandelijke kolonne gelukt in onze linker flank voort te dringen, en naauwelijks waren onze laatste troepen door het dorp, of het werd door vijandelijke tirailleurs bezet. Men denke zich mijnen toestand, daar ik met mijne achterhoede het dorp moest doortrekken, wanneer ik mij niet wilde gevangen geven, of beproeven wilde mij door te slaan. Natuurlijk was ik met mijne ruiters dadelijk tot het laatste besloten, maar er scheen weinig hoop op een gelukkig gevolg voor ons over te blijven, daar de vijand ons van alle zijden en met alle wapens drong. Naauwelijks echter had de generaal von KÖHLER onzen benarden toestand van de hoogte, aan gene zijde van het dorp Albersweiler, bemerkt, of hij stelde zich persoonlijk aan het hoofd van eenige kompagnien ligte infanterie en joeg den vijand uit het dorp, juist op het oogenblik dat wij er bij aankwamen. « Maak voort, dat gij er door komt, » riep hij mij toe, « het is nog tijd? » — Ik vermeld dit geval alléén, om de persoonlijke dapperheid en de zorg voor zijne ondergeschikten van dezen dikwijls miskenden generaal, daardoor beter te doen kennen; want niet alleen waren wij zonder dezen verloren, maar hij-zelf stelde zich aan het grootste gevaar bloot.»

Terwijl het leger de positie bij Oppenheim bezet hield, werd de generaal v. KÖHLER, onder wien EISENHART altijd

nog dieude, naar Hundsrücken gedetacheerd en afgelost door den toenmaligen overste v. BLÜCHER.

Langzamerhand evenwel verflaauwden de vijandelikheden, tot dat den 5^{den} April 1795, de vrede te Bazel tusschen Frankrijk en Pruisen gesloten werd en de troepen naar hunne garnizoenen terugkeerden, waarin zij tot het jaar 1805 verbleven. « De lange vrede, » zegt EISENHART, « gaf ons gelegenheid tot eene ongestoorde rust. Alles ging zijn' gewonen gang; wij werden ouder, zoo al niet wijzer, en ieder zocht zich' het leven zoo aangenaam mogelijk te maken. »

De korte vermelding evenwel van hetgeen hem gedurende dien tijd van vrede wedervoer, bevat weder eenige karaktertrekken van bekende personen van dien tijd, onder anderen van den generaal v. FAVRAT en den overste v. MASSENACH. Wij willen hem hier zelve met zijne eenvoudige woorden laten spreken:

« Het regiment gaf voortdurend een kommando van eenen officier en 30 paarden ter beschikking van den gouverneur van Glatz. Natuurlijk kwam ook de beurt aan mij, en hier was het, dat de oude eerwaardige gouverneur, de generaal v. FAVRAT, mij met zijne gunst en zijn vertrouwen veerde. Hij, die dezen voortreffelijken man gekend heeft, zal mij voorzeker toestemmen, dat hij geheel vervuld was met eene onverbreekbare trouw en liefde tot den Koning en diens onvergetelijke gemalin. Hij koesterde de grootste vereering voor het edele koningspaar tot aan het einde zijns levens.

« De generaal v. FAVRAT behoorde ontegenzeggelijk tot de merkwaardigste mannen van den toenmaligen tijd. Hij was niet alleen een zeer degelijk, omzigtig en braaf generaal, maar bezat eene uitstekende geestbeschaving en een voortreffelijk hart. Reeds in zijnen vroegeren leeftijd had hij de merkwaardigste gebeurtenissen beleefd en zich in iedere betrekking onderscheiden. Ik moet hier nog in het bijzonder spreken van zijne buitengewone lichaamskracht, die bijna ongelooft zou schijnen, indien niet meer dergelijke voorbeelden uit de geschiedenis aanwezig waren. Uit zijn eigen mond heb ik meermalen het voorval met twee Sbirren gehoord, die hem uit de gevangenis der inquisitie in Italie — in Venetie, wanneer ik mij wel herinner — door eenen langen gang van het klooster naar het verhoor zouden brengen, bij welke gelegenheid hij de poortdeur open staan en de kans tot ontvlugten schoon zag. Om zich van zijne geleiders te ontslaan, grijpt hij er met iedere hand een' en stoot ze — zooals hij zich woordelijk uitdrukte — *« ein bischen mit die Kopf aneinander, worauf die arme Kanaille*

totd hinstürzt,» en hij naar het hôtel van den Oostenrijkschen ambassadeur ontvlugten kon.

« In den zevenjarigen oorlog wilde hem een vijandelijk officier verscheidene malen persoonlijk te lijf, waarop FAVRAT verder niet veel acht gaf en hem toeriep van hem af te laten; wijl deze echter daarnaar niet luisterde, en hem weder te digt hij kwam, riep hij hem toe: *« Monsieur, je plains votre sort! » « da tipte ich den braven Mann ein wenig auf den Kopf mit meinem Säbel, und hieb wahrscheinlich zu stark, denn er ging mitten durch bis auf die Brust. »*

« Toen zich de generaal op eene inspectie van Glatz naar het toenmalige Zuid-Pruissen bevond, kon zijne met 8 paarden bespannen wagen, tusschen poolsch Wartenberg en Kempen, door de bijzonder slechte wegen niet van de plaats, hoezeer de paarden ook voortgedreven werden. De generaal zat langen tijd zeer rustig in den wagen, tot het hem eindelijk zeer begon te vervelen. Hij sprong er uit, vroeg waar het aan lag, deed de uniform uit, en nadat hij bevolen had, de paarden, zoodra hij « marsch! » kommandeerde, op eenmaal allen te gelijk te doen trekken, ging hij achter den wagen, plaatste zich met de schouders tusschen de achterwielen onder de as, hief den zwaarbeladen wagen in de hoogte, kommandeerde Marsch! en dadelijk trokken de paarden den wagen voort.

Eenige dagen voor zijnen dood zat de dokter digt bij hem aan zijn bed en vroeg den generaal, of hij zich zeer zwak gevoelde. Deze, zijn' nabijzijnden dood zeer duidelijk voelende, kon toch eene scherts niet nalaten, en vatte langzaam den stoel aan, ligte hem met den daarop zittenden dokter op, en zeide: *« Ach ja, lieber Doktor, es wird mir schon recht sauer. »*

In het jaar 1797 of 1798 kwam EISENHART ook in aanraking met den bekenden overste MASSENACH, van wien alle plannen en papieren door de Oostenrijksche grensbeambten werden in beslag genomen, toen hij die over het Oostenrijksche grondgebied wilde verzenden.

« Ik bevond mij, » lezen wij in de aantekeningen, te « Neize op detachement, toen de overste des morgens ten 4 ure na deze ongelukkige gebeurtenis in vertwijfeling tot mij kwam en bijna alle bezinning verloren had. Schielijk begaf ik mij naar den toenmaligen overste v. HAUFF, kommandant der vesting, om dit ter zijner kennis te brengen, waarbij bepaald werd, dat ik terstond met kourierpaarden naar Troppau zou reizen, en daar alles beproeven om de geconfisceerde voorwerpen weder magtig te worden. Daar aangekomen zijnde, zou het mij ook gelukt zijn, indien zij

niet reeds naar Brünn waren opgezonden geweest. Maar eenige dagen na mij kwam de toenmalige kapitein of majoor van den generalen staf, later minister van oorlog, v. HAKE, eveneens naar Troppau, welke op eigen verantwoordelijkheid dadelijk naar Brünn vertrok en zoo gelukkig was, alles weder te bekomen. De generaal, markies DE BOTTA, moet deswege bij den Keizer in ongenade gevallen zijn, doch voor de waarheid hiervan kan ik niet instaan.

«De overste v. MASSENACH, die zich in de vroegere veldtogten deels bij den generalen staf, deels door zijn werk: *Beleuchtung des Mack'schen Operationsplanes*, onderscheiden heeft, bezat het volle vertrouwen van den prins VAN HOHENLOHE, hetgeen hij, ten minste toenmaals, ook wel kan verdiend hebben. Maar de onbegrijpelijke onvoorzigtigheid, waaraan hij zich bij het opnemen van verschillende streken in Bohemen schuldig maakte, was ook de oorzaak dat hij zijn wagen, waarop zich al zijne papieren, teekeningen en plannen van onze vestingen bevonden, door eenen veldjager begeleid, over het Oostenrijksche gebied naar Neisze afzond. Hij bleef zelfs nog te Landeck achter, en vernam eerst des avonds laat de inbeslagname van al de papieren te Krautengelde. — Toen hij den volgenden morgen naar Neisze kwam, bevond hij zich in eenen halfwaanzinnigen toestand. Hij maakte mij — 's morgens ten 4 uur — met het voorgvallene bekend en sprak van «doodschieten,» enz. Ik deed hem opmerken, dat het mij raadzamer toescheen, maatregelen in het werk te stellen om de papieren enz. weder te bekomen, waarbij ik tevens aanmerkte, dat — wanneer hij dadelijk denzelfden avond bij mij ware gekomen — ik zoude beproefd hebben, met eenige huzaren den buit weder aan de Oostenrijkers te ontrukken, daar zij bij Neustadt eveneens over het pruisische grondgebied moesten.

Hoe ligt zulke onvoorzigtigheden, om met eenen zachten naam te noemen, bij hem konden plaats vinden, bewees hij later bij de kapitulatie van Prenzlau, waar hij — de generaal-kwartiermeester — niet wist, op welken oever der rivier hij zich bevond.»

Eindelijk kwam het jaar 1805 aan, toen het leger mobil gemaakt werd en zich tot den oorlog tegen Frankrijk voorbereidde. Het regiment waarbij EISENHART zich bevond, werd eerst te Dresden en later te Rudolstadt en in den omtrek van Gotha gedислоqueerd. Hij werd in de laatstgenoemde plaats aan het hof voorgesteld en beschrijft ons den regerenden hertog als «een der origineelste menschen, die er ooit geweest zijn.» Zijn toilet was half mannelijk, half vrouwelijk, hij blankette zich met rood en wit, droeg valsche haar-

lokken in verschillende kleuren; kortom: hij maakte een hoogstbelagchelijk figuur; vooral was dit het geval, wanneer hij in den verzamelden hofcirkel binnentrad, waar hij met den diepsten eerbied ontvangen werd. Gewoonlijk sprong hij met entre-chas in de zaal, boog zich op eene zeer geaffecteerde wijze, kuste hier en daar eene der oudere dames, onderhield zich met vreemdelingen over de belagchelijkste onderwerpen, nam het rapport van den kommandant aan, zonder hem aan te zien, door de hand achter den rug te houden, en vroeg ook dikwijls spottenderwijze, of zijn leger in den nacht veel door desertie verloren had, enz. Overigens bezat hij veel kennis en een uitstekend verstand, maar een zeer bijtend vernuft. — Hij wilde opzien baren, den zonderling spelen en de gansche wereld van hem doen spreken.»

Korten tijd daarna werd EISENHART door den generaal RÜCHEL naar Coburg en later naar Hildburghausen gezonden, om daar zooveel mogelijk narigten van den vijand te bekomen. Allerbelangrijkst is zijn verhaal omtrent hetgeen hij daar verrigtte, en de wijze waarop hij die even gewigtige, als gevaarvolle taak ten uitvoer bragt. Toegang hebbende tot de hoogste kringen, in het volle vertrouwen van verscheidene vorstelijke en andere hooggeplaatste personen, was hij in staat bijna dagelijks aan den generaal RÜCHEL berigten aangaande het korps van BERNADOTTE toe te zenden. Met een smartelijk gevoel beschrijft hij evenwel, hoe weinig het groot gewigt van zoovele belangrijke opmerkingen geteld werd, en de zorgeloosheid, die later, toen NAPOLEON onverwacht in de pruisische monarchie drong, zooveel heeft bijgedragen tot den voor Pruisen zoo noodlottigen uitslag van den oorlog. Het zou ons te ver voeren deze verschillende bijzonderheden hier allen op te nemen, hoe belangrijk zij ook zijn: — een voorbeeld evenwel willen wij hier aanhalen, als een bewijs van het bovengezegde:

«Onder anderen,» zegt hij, «bad ik den generaal dringend den «Zadelpas» door een bataillon met eenige kanonnen te doen bezetten, daar het te voorzien was, dat deze anders bij een snel voortrukken van de Franschen, zeker ten nutte zoude gemaakt worden, waarop onze armee een groot nadeel zou lijden. Hierop ontving ik het volgend kort antwoord:

«Uwe mij medegedeelde narigten zijn bijzonder interessant, en zeker is uw vermoeden gegrond. Maar niets van «bataillon, niets van kanonnen; want gij wordt niet geloofd «en ik word niet geloofd; bijgevolg basta! — Maar ga «voort, mij dagelijks narigten mede te deelen, ik vertrouw «u volkomen; want ik weet dat gij mij nooit verkeerde «rapporten gemaakt hebt, noch maken zult.»

Eenige bladzijden verder lezen wij dienaangaande nog: (1)

«Dagelijks had ik den generaal RÜCHEL iets te melden, en nooit werden hem mijne berigten lastig; maar hij spoorde mij veel meer in elken brief aan, daarmede voort te gaan. Ik vernieuwde mijn voorstel, den Zadelpas te bezetten; ik bepaalde bijna op het uur af, het oogenblik waarop de vijanden door Coburg vooruitdringen en den pas zouden doortrekken; ik stond met mijn hoofd in voor de nauwkeurigheid van mijne narigten; maar er werd geen gevolg aan gegeven. De generaal schreef mij — het was zijn laatste brief in dezen oorlog — «dat hij wanhopig was, omdat hij niet doordringen kon; dat de hertog tot hem gezegd had, dat ik alles veel te donker inzag; dat hij daarentegen verzekerd had, dat de hertog ten sterkste op mijne rapporten kon bouwen, enz.»

Kort daarop rukte het fransche leger voorwaarts, den pruisischen linker vleugel omtrekkende, en den 10^{den} October werd het gevecht bij Saalfeld geleverd, waar de prins **LODEWIJK van Pruisen**, zooals bekend is, sneuvelde en de maarschalk **LANNES** de overwinning behaalde. Door den gelukkigen uitslag van dit gevecht, was reeds een groot gedeelte van het doel, hetwelk **NAPOLEON** zich met zijn operatieplan voorstelde, bereikt, namelijk: het pruisische leger door het dal van de Saale langs den linker vleugel om te trekken en alzoo van het hart van den pruisischen staat, de Elbe en zijne hulpbronnen af te snijden. Door deze operatie gaf hij, wel is waar, zijne verbindingen bloot, doch daar de werking tegen de verbindingen bij eene beslissende oorlogsvoering zeer langzaam is, was het te voorzien, dat het pruisische leger vóór dien tijd geslagen zou zijn en hij buitendien, door op Gera te trekken, den weg van Hof, Cronach en Coburg dekte, om daar langs te kunnen terugtrekken. Deze operatie was eene herhaling van Marengo en Ulm.

Wanneer wij het gedeelte der memoriën van den generaal **EISENHART**, dat op deze dagen betrekking heeft, nagaan, vinden wij daarin het volgende voorval, hetgeen ons op eene karakteristieke wijze eenig denkbeeld geeft van de ongewisse wijze van handelen der Pruisen in die gevaarlijke oogenblikken, en van hunne weinige bekendheid met hetgeen door den vijand werd verrigt, hetgeen, zooals de geschiedenis van dien veldtogt ons leert, twee van de voorname hoofdgebreken waren, waaraan de noodlottige uitslag van den veldtogt van 1806, voornamelijk moet worden toegeschreven. Het zal ons tevens een gunstig denkbeeld geven van het ondernemend

karakter van den generaal **EISENHART**, hetgeen in deze stoute onderneming allergunstigst uitblinkt.

Zooals wij boven gezegd hebben, had het fransche leger, door het voortdringen van **NAPOLEON's** regter vleugel, zijne verbindingen blootgegeven, en werkelijk was op het oogenblik dat het gevecht bij Saalfeld geleverd werd (10 October), het korps van den hertog van **WEIMAR**, hetwelk tegen den Main had moeten opereren, in de gelegenheid, om door eenen marsch over Hildburghausen, in den rug of ten minste op den linker vleugel van de Franschen eene diversie te kunnen maken.

«Den 12^{den} October, omstreeks den middag,» zegt **EISENHART**, «kwam het korps van den hertog van **WEIMAR** aan en marcheerde door Hildburghausen. 100 Paarden van het Rudorffsche huzaren-regiment, onder het bevel van den ritmeester v. **STECHOW**, vormden de voorhoede, waarvan mijn broeder de spits aanvoerde. — Daar ik van den kapitein v. **MÜFFLING**, welke als staf-officier bij dit korps stond, vernam dat de generaal v. **RUDORFF** naar Coburg marcheren moest, om den regter vleugel des hertogs te dekken, zoo besloot ik dadelijk mij met mijn kommando aan hem aan te sluiten en hem te verzoeken, mij te veroorloven, mij aan de spits te plaatsen, daar mij alle wegen nauwkeurig bekend waren, en ik niet werkeloos bij Hildburghausen kon blijven staan, terwijl hij over de linie henen trok, welke ik tot nu bezet gehouden had, hetgeen hij ook gaarne aannam. Ik vereenigde dus mijn kommando met de spits, liet er de regter zij-patrouilles door maken en reed met mijnen broeder vooraan, overtuigd, dat wij een' gelukkigen *coup* zouden maken, wanneer wij op den vijand stieten. — Naauwelijks hadden wij den halven weg naar Coburg afgelegd, toen de Coburgsche bergraad, baron v. **DANKELMANN**, bleek als eene geestverschijning aan kwam rennen, en ons luide toeriep: «Om Godwil, waar wilt gij heen? Alles is «verloren, de Pruisen zijn den 10^{den} October totaal geslagen, en prins **LODEWIJK** is gesneuveld. Coburg is sterk «door de Franschen bezet, en gij maakt ons ongelukkig, «wanneer gij daarheen komt» — Ik voegde hem hierop toe, dat dit alles geruchten waren; dat hij zulke dwaze tijdingen niet moest uitstrooijen en onze manschappen misleiden, dat wij sterk genoeg waren om iets tegen Coburg te ondernemen, enz. Ook maande ik de huzaren aan, niets van dezen klaarblijkelijken leugen te gelooven. Nu vroeg hij, waar de generaal was, en daar hij dezen met het regiment op eenen afstand (bij Rodach) van omtrent duizend passen gewaar werd, jaagde hij er heen, zoo schielijk zijn paard

(1) Hij was toen met dezelfde opdracht te Hildburghausen.

loopen kon. De ritmeester v. STECHOW was intusschen ook bij ons gekomen, en ik gaf dadelijk aan hem en aan mijnen broeder mijne bezorgdheid te kennen, dat de generaal zich nu mogelijk zou laten terughouden om verder voort te rukken. Dit gebeurde ook inderdaad, want hij liet halt blazen en ons tot zich roepen. Hier maakte hij ons bekend, dat hij van den baron gehoord had, dat Coburg door 4000 man was bezet geworden, en dat hij weder op den hertog zou terugtrekken, om niet afgesneden te worden en wat dies meer zij. Hoewel ik het nu tegensprak, dat de vijand daar zoo sterk zijn kon, en alles aan de vrees van den heer VON DANKELMANN toeschreef, zoo besloot de generaal toch tot den terugtogt. Ik maakte hem opmerkzaam, dat het regiment, zonder mijn kommando, nog meer dan 1000 paarden sterk was, dat de vijand niet vliegen kon, en wij, wanneer hij ook werkelijk te sterk was, altijd nog konden terugtrekken, met welke meening de ritmeester v. STECHOW zich eveneens vereenigde; maar hij veranderde toch niets in zijn voornemen, en zeide: «Gij, jonge heeren, weet voorzigtigheid niet van gebrek aan moed te onderscheiden, ik zal mij niet in ongelegenheid brengen.» — «Nu,» hernam ik, «dan zal ik alleen naar Coburg marcheren, om ten minste in persoon te zien, hoe het daar uitziet, en beproeven of er iets te doen is.» — «Dat zult gij laten en mij dadelijk volgen,» zeide de generaal kortaf. Nadat ik hem evenwel mijne instructie van den generaal v. RÜCHEL medegeedeeld had, welke onder anderen duidelijk bepaalde, dat ik alleen onder zijn speciaal bevel stond en geene andere bevelen behoeft op te volgen, bedaarde hij dadelijk en zeide, dat ik kon doen wat ik wilde. «De heer generaal zal bepaald heden avond nog een rapport van mij bekomen, hetwelk ik naar Eisfeld zal zenden», was mijn antwoord, waarop ik mij naar mijn kommando begaf. De ritmeester v. STECHOW en mijn broeder waren wanhopig, dat zij aan mijne onderneming geen deel konden nemen, en wij scheidden van elkander. — Naauwelijks was ik een paarhonderd pas vooruitgemarcheerd, toen de baron VON DANKELMANN, van den generaal v. RUDORFF terugkomende, mij in galop voorbij en weder naar Coburg rijden wilde, maar ik sprong op hem toe, greep den teugel van zijn paard en verzocht hem mij tot Coburg gezelschap te willen houden. Men kan zich van zijnen schrik en vooral van zijn jammer geen denkbeeld maken, toen hij deze woorden van mij hoorde. Bidden en jammeren wisselden bij hem af, en hij bezwoer mij eindelijk, ten minste met zijne arme vrouw medelijden te hebben, daar hij, wanneer hij met mij terug-

kwam, zeker door de Franschen zou worden doodgeschoten; want dat zij zouden moeten gelooven, dat hij ons hierheen gehaald had, enz. Mijne verzekering, dat ik daar niets aan kon veranderen, en dat het mij ook volkomen onverschillig was, wanneer ik het doel slechts bereikte, bragt hem geheel en al tot vertwijfeling; en toen ik hem vroeg, waarom hij zich in zaken gemengd had, die hem niet aangingen, waardoor hij den generaal, die anders als een braaf en ondernemend officier bekend was, bewogen had, zijnen opgedragen last niet te vervullen, bekende hij mij, dat hij de stad gaarne had willen nuttig zijn, daar hij gevreesd had, dat het daarin tot bloedige tooneelen zou gekomen zijn, enz. Op mijne ernstige vraag, hoe sterk werkelijk de vijand in Coburg was, werd het aantal der eerst opgegevene 4000 man, eensklaps op 400 teruggebracht. Ook zwoer hij met eenen heiligen eed, dat de Franschen geen vermoeden hadden van de nadering der Pruisen; dat evenwel de tijding van het gevecht bij Saalfeld en van den dood van prins LODEWIJK letterlijk waar was.

Omtrent een kwartier uurs van Coburg loopt links een voetpad, hetwelk de kortste weg tot het kasteel is. Daar nu de arme vrijheer voortdurend als een espenblad beefde, zoo vergunde ik hem, onder voorwaarde, dat hij aan geen levende ziel mijne nadering zou verraden, langs dit voetpad naar huis te rijden, met de ernstigste verzekering, dat het zijn leven zou kosten, wanneer ik mogt vernemen, dat hij zijn woord gebroken had. Hij verwijderde zich nu, onder de heiligste verzekeringen, maar ik vertrouwde hem niet, en liet mijn kommando den draf aannemen om zoo mogelijk ter zelfder tijd met hem aan te komen. — Er was bij mijn detachement een onder-officier, genaamd BENSCH, die van beroep linnenwever was, en in vreedstijd altijd in de Silezische gebergten met verlof was. Wij hielden hem allen voor wat vreesachtig, zooals men wil dat dit gewoonlijk eene eigenschap van deze soort van bergbewoners is. — Voorzigtigheidshalve nu, had ik dadelijk, van het begin af aan, dezen onder-officier met tien paarden de voorhoede laten uitmaken. Nu, daar ik mij in de onmiddellijke nabijheid van den vijand bevond, gaf ik hem bevel zich op den vijand te werpen, zoodra hij er digt genoeg bij was, op mijne ondersteuning te rekenen en alleen dan terug te trekken, wanneer hij dit van mij gewaar werd, of wanneer ik er hem het bevel toe gaf. Het was naauwelijks denkbaar dat hij dit bevel in zijn geheelen omvang zou ten uitvoer brengen, of dolzinnig zou aanvallen op infanterie, die zich in eene stad bevond, en ik beken openhartig, dat dit niet eens mijn

voornemen was, en ik mij alleen van de ware sterkte van den vijand wilde overtuigen. — Maar wat gebeurde? Naauwelijks in de voorstad aangekomen zijnde, of deze onder-officier wordt een infanteriepost van 12 man gewaar, welke zich schielijk in staat van verdediging stelde en vuur gaf, toen hij er blindelings op aanvalt, in een oogenblik alles neersabelt, en daarop, altijd voorwaarts jagende, de stad binnendringt. Er bleef mij niets over, dan even dol te volgen, hetgeen intusschen een zeer gelukkig gevolg had, want in korten tijd was de vijand, welke door een panischen schrik bevangen scheen, de stad uitgejaagd. Een officier en 53 man met hunne wapens werden gevangen genomen, bovendien nam ik nog een artillerie-trein en een aanzienlijk transport vee. — Het was 's namiddags ten half vijf uur, dat dit voorviel; alle vensters waren door dames bezet, de mannen bevonden zich meest allen op de straat en op de markt, en daar ik bijna aan allen bekend was, wyl ik er vier weken had doorgebracht, werd mij een luid welkom toegeroepen. De jongere burgers boden zich dadelijk aan mij alle hulp te verleen, en daar er geene paarden te bekomen waren, trokken zij-zelve mijne buit de stad uit. Met moeite kon ik ze terughouden zich zoo deelnemend te betoonen, en alleen de verzekering, dat ik dadelijk weder terug moest trekken, maakte dat zij hunne verwenschingen van de Franschen wat meer terughielden en wat bedaarder werden. Alleen de kamerheer v. W., die een vriend der Franschen was, toonde zich slechtgezind en zeide mij luid op de markt, dat deze onderneming *moutarde après diner* was. Mijn verzoek, zoo vriendelijk te willen zijn mij deze woorden te verklaren, vergezeld van eene ondubbelzinnige beweging met het pistool, bracht hem tot zwijgen, daar hij denklijk geen smaak in mijne mosterd had.

« Het was intusschen meer dan tijd, dat ik mijn verstrooid kommando verzamelde, want overal bragten de burgers wijn en levensmiddelen in overvloed. Met 20 ruiters ging ik de poort, die naar Cronach leidt, uit, om mijnen buit, die tot mijn leedwezen slechts met ossen getransporteerd kon worden, een eind wegs te doen winnen, ingeval ik door den vijand nagezeten werd. Het overig gedeelte van het kommando liet ik aan de andere zijde der stad tot mijn soutien staan. Reeds wilde ik weder door de stad terugtrekken, en wachtte slechts op eenige vooruitgezonden manschappen, toen ik op den straatweg van Cronach naar Coburg een sterk detachement kavallerie zag aankomen. — Wanneer ik nu terugtrok, dan kon ik er zeker van zijn schielijk vervolgd te worden, en al had ik ook voor mijn detachement

niets te vreezen, zoo zou toch mijn buit zeker weder verloren gegaan zijn. Hier kon alleen het stout voorttrekken mij tot den volkomen gelukkigen uitslag mijner onderneming leiden, omdat de vijand daardoor in den waan moest geraken, dat Coburg sterk door ons bezet was. Daarom ging ik er in den draf op los, en had het genoegen te zien, dat de vijand schielijk omkeerde, waarop ik na eene korte vervolging halt maakte. Natuurlijk bleef ik nu zolang mogelijk voor Coburg staan; want, zooals ik reeds gezegd heb, ook ik vervolgde de vijand niet, maar was zeer tevreden, hem tot den terugtogt bewogen te hebben. Zoodra het evenwel donker werd, verwijderde ik mij van Coburg en verheugde mij nu den buit in zekerheid te weten, want het transport had reeds verscheiden uren vooruit.

« Welk een gelukkige coup hadden wij kunnen maken, wanneer de generaal v. RUDORFF deze diversie had medegemaakt. Den volgende dag vernam ik namelijk, dat NAPOLEON's handpaarden, ten getale van 40, door een sterk kommando kavallerie geëscorteerd, hem naar de armee volgden, en dat deze in Coburg hadden moeten overnachten, maar door het onverwachte gezigt van Pruisische troepen verschrikt, weder spoedig naar Cronach teruggetrokken waren. »

Te Hildburghausen aangekomen zijnde vond EISENHART eene versterking van 20 scherpschutters en 30 jagers, onder het bevel van den luitenant v. GAGERN, welke hem door den generaal v. RÜCHEL was toegezonden, waarop hij den regerenden hertog bewoog al zijne disponibele manschappen tot versterking bij zijn detachement te voegen, welke hier niet alleen in toestemde, maar ook aanbood zijne 12 kleine stukken kanon en genoegzaam buskruid tot mijne dispositie te stellen; de luitenant GAGERN liet de noodige patronen en kardoezen vervaardigen, en beiden bouwden de schoonste luchtkasteelen, om als de Pruisische armee eenig voordeel behaalde, den vijand met nadruk in den rug te verontrusten. — Doch in het boek van het noodlot stond het anders geschreven: den 13^{den} October des namiddags ontving hij, niet van den generaal v. RÜCHEL, maar van den generaal v. WINNING, bevel al in de Werradal staande posten te verzamelen en daarmede met versnelde marschen naar Halle te marcheren, welke maatregel een gevolg was van het verlies van den slag bij Jena (14 October) en den daaruit gevolgden terugtogt van het Pruisische leger. Hij ving denzelfden avond dien marsch aan, hoorde in Schleusingen en Suhl de verschrikkelijke tijding der vernieling van het Pruisische leger. Hier werd nu zijn toestand zeer hag-

chelijk; zijn detachement bestond uit 7 officieren, 120 jagers en scherpschutters en 80 ruiters van het Pletzsche huzaren-regiment, waarbij zich nog voegen moest de luitenant v. PLÜSKOW, die in Meiningen gestationneerd was. Al wat hem nu overbleef, was, zich tot het een of andere Pruisisch korps door te slaan, waartoe hij eenen grooten omweg moest maken, daar de vijand zich tusschen hem en het Pruisische leger bevond. Door nachtmarschen en door zich des daags in het Thuringerwoud verborgen te houden, kwam hij den vijfden dag te Heiligerstadt aan. Aan de andere zijde van de stad zag hij op de hoogten nachtvuren branden, welke, bij nadere verkenning, bleken te zijn van het 2de eskadron van het Pletzsche huzaren-regiment, onder bevel van den overste-luitenant VON SCHMIDT, van wien hij de bezetting der hoogten overnam, waarop deze zich weder op het korps van den hertog VAN WEIMAR replieerde. Daar de maarschalk SOULT nog slechts een half uur van de stad verwijderd was, liet hij de nachtvuren door gerequireerde boeren onderhouden, en vertrok tegen het aanbreeken van den dag naar Königs-lutter, waar het hoofdkwartier van den hertog VAN WEIMAR was. Van hier ging de marsch verder, tot dat het korps, waar hij nu bij gevoegd was, en waarvan de hertog VAN WEIMAR het kommando aan den generaal VON WINNING had overgegeven, in Lubeck was aangekomen. Van hier dagteekent zijne kennismaking met den generaal BLÜCHER, en het volgende gedeelte van zijne herinneringen is allerbelangrijkst door de menigvuldige blikken, die hij ons doet slaan in het karakter van dien merkwaardigen man, aan wien hij zoovele jaren toegevoegd geweest is. De eerste gelegenheid, dat hij met den generaal BLÜCHER in aanraking kwam, was de volgende:

(Het vervolg hierna.)

**SCHETSEN, BEELDEN, PORTRETTEEN;
WAARHEID EN PHANTASIE;
PROEVEN VAN MILITAIRE LITERATUUR.**

II.

DE POLITIEKEN.

Het woord Politiek heeft in het leger eene geheel eigenaardige beteekenis; in den mond van den eenvoudige soldaat beduidt het meestal zooveel als *Pekin*.

Maar halt! Ik mag niet vergeten dat er politieken zijn, die soms eenen blik in den *Mil. Spectator* werpen, en dat het gansch niet politiek is, om zijne lezers tegen zich in het barnas te jagen.

Het zou mijn geweten te veel bezwaren, wanneer eenige onvoorzigtigheid van mijne zijde aanleiding gaf, dat die *III.* ons tijdschrift met gefronste wenkbrauwen den rug toekeerden. Zij nemen het buitendien zóó zeldzaam op, dat ik hen liever ongemerkt aan de praat wil zien te houden. Die groote zwarte letters, waarmede de *Mil. Spectator*, acte van presentie doet in onze Societeiten, schijnen op vele denzelfden indruk te maken, als de waarschuwing: « hier liggen voetangels en klemmen. » Evenwel, zij moesten het weten de *III.* advocaten, bureaucraten, renteniers, kooplieden of wat zij zijn mogen, dat wij dáárin zeer dikwijls het woord tot hen rigten; het is ons orgaan, gelijk zij de hunnen hebben, en niet altijd zijn des *Spectators* kolommen aan de militaire wetenschappen gewijd.

Het woord Politiek dan — om ons beter uit te drukken — wordt in de kazerne gebezigd, om alle personen aan te duiden die geene uniform dragen; — slechts dáárin stemt het overeen met het Fransche *pékin*: een scheldwoord overigens is het niet. De reeruat wordt vóór dat hij gekleed is, niet anders genoemd; hij is de loopjongen zijner aanstaande kameraden en, uit den aard der zaak, eerste bediende van de kamerwacht, die zich zeer gelukkig rekent, nu en dan eenen politiek ter zijner beschikking te hebben.

Wanneer een militair burgerkleeren draagt, dan is hij in « politiek. » Ook officieren bezigen deze uitdrukking somwijlen, ofschoon zulks onder hen zeldzamer wordt. Wat of hiervan de rede zij, weet ik niet; misschien is er een op den inval gekomen, dat men in Frankrijk niet van politieke kleeding spreekt; maar in 's Hemels naam, wat hebben wij toch met Frankrijk en de Franschen te maken. Het zijn brave goede lieden; als natie wel een beetje te veel met zich-zelfen ingenomen, maar overigens een best slag van volk in den omgang. Dit alles echter is niet voldoende om den oorsprong van ieder woord, dat maar een weinig vreemd klinkt, juist bij hen te gaan zoeken.

Het woord *Politiek*, beschouwd in de beteekenis van staatkunde, is uit Griekenland naar Italie gewandeld en zoo tot ons gekomen. In het Latijn zegt men immers *Politica*, wanneer men over de wetenschap van het staatsbestuur spreekt. Reeds in die tijden toen het Fransch hier nog maar weinig beoefend werd, toen beroemde staatsmannen er soms geen woord van verstonden, en zelfs lang vóór die dagen, waarin het nog noodig was te bepalen, dat de Raadpensionaris de bedoelde taal moest verstaan (1), en waarin gezanten aan vreemde hoven er rond voor uit kwamen, ze « niet magtig te sijn (2), » werd dit woord reeds in ons vaderland gebruikt.

Dit alles is zeer fraai en goed zal men welligt aanmerken, maar het helet niet, dat men nimmer spreekt van politieke kleeren, onderschillig of men zich in het fransch, engelsch, hoog- of nederduitsch wil uitdrukken, en de Romeinen, die allen zonder onderscheid

(1) Men leze de instructie van JOHAN DE WIT.

(2) IJSBRANDTS, gezant in Stockholm deed deze bekentenis in 1666. Vroeger in 1660 was het buitengewoon gezantschap in Engeland zeer ongerust, dat een uit hun midden, de Hr. VAN BEVERWEED, naar het vaderland zou terugkeeren; men kon hem slecht missen wegens zijne ervarenheid in de Fransche taal. De taal der diplomaten was toen, in den regel, nog het Latijn. Zie het werk van Mr. P. SMOSS, JOHAN DE WIT en zijn tijd.

soldaat waren, droegen het harnas of de toga, en voor de rest hadden zij geen flauw denkbeeld van uniform of civiele kleeding.

Gij hebt gelijk, lezer, ik denk de Romeinen ook voortaan met rust en vrede te laten; daarentegen zullen wij nagaan wat de geschiedenis onzer voormalige krijginstellingen te dien opzichte leert.

Onder de oude republiek zonden de HH. Hoogmogenden, overal waar zij wat te zeggen hadden, hunne vertegenwoordigers of toezieende voogden; er waren commissarissen-politiek in de Synodes en afgevaardigden op de vloot, zoowel als bij het leger; de laatsten werden gewoonlijk gedeputeerden te velde genoemd. Deze gedeputeerden stelden dus bij het leger de hoogste magt in den lande voor. Het was hun pligt, om te waken, dat de bevelhebbers geene dulle streken begingen. — Met domme zetten namen zij het minder naauw, want daartoe waren zij in persoon menigmaal bevorderlijk. Zij waakten, wanneer de oorlog op eigen grondgebied gevoerd werd, over de privilegien der bijzondere gewesten en steden, waarop men zeer ijverzuchtig was, en onderhandelden, zoo noodig, met den vijand. Over het algemeen was de bestelling der staatkundige aangelegenheden hun toevertrouwd, dat is: zij waren voor de politiek,

Korthedshalve werden zij dan ook veelal « Politieken » genoemd, waarvan men zich kan overtuigen door bijv. in AITSEMA na te lezen den Munsterschen oorlog van 1663. Dat toen, zelfs in staatsstukken, het woord politiek, in tegenoverstelling van militair, gebruikt werd, blijkt uit eene memorie, na den dood van WILLEM II, bij Holland opgemaakt, over de tractementen, pensioenen, enz., door de prinsen van ORANJE genoten. — Daarin wordt gesproken van het *Politijcy en Militair tractement des prinsen MAURITS*.

Toen later, in 1669, aan WILLEM III zitting in den Raad van State werd gegeven, bepaalden Hunne H. M. dat, « ingevalle eenig leger van den Staat te velde gebracht mochte werden, in zulken kas denzelven Heere Prince mede in *Politique qualiteit*, 't zij als daertoe uit den gemelden Raad *gecommitteerd* ofte anderzints de campagne ende deliberatien van de gedeputeerden te velde zal bijwonen. » (1)

De maatregel zelf werd voor het eerst genomen toen MAURITS, nog zeer jong zijnde, het opperbevel over het leger in handen nam; de oorzaak, waarom hij later bestaan bleef, is te zoeken in het wantrouwen, dat men in iedere republiek koestert jegens hen die aan het hoofd der krijgsmagt gesteld zijn (2).

In den aanvang kon men die HH. gedeputeerden op het eerste gezicht niet altijd onderscheiden van de overige hooge leger-autoriteiten, want er moest toen nog een geruime tijd verlopen eer het uniform dragen algemeen verplichtend werd; maar van lieverlede begon de ijverige soldaat toch meer zijne opmerkzaamheid op hen te vestigen. Hij ontwaarde weldra, dat die deftige heeren personen van gewigt waren, hoezeer hij hunne tegenwoor-

digheid te dier plaatse maar slecht overeen kon brengen met den heiligen erbid dien zij het VIe gebod toedragen. De HH. voor de politiek werden door iedereen ontzien en geëerd: Was het groote parade, dan zag hij hen op den regter vleugel bij den staf staan; — was er een gastmaal, en gelukte het hem, wanneer hij voor de deur op schildwacht stond, om zich uittrekkende, eens even door de vensters te kijken, dan merkte hij, hoe zij mede de hoogste plaatsen innamen en het hoogste woord voerden, terwijl hunne oogen blonken van zelfvoldoening en hunne kinnen van het smullen. Des avonds bij het vuurwerk, als hij vaak de hoop op eenig *douceur* voor den welgeëindigen veldtog zag verdwijnen in eenen vlammevlod van allerlei kleur, dan waren zij zóó vrolijk, en dan bekommerden zij zich onder dien vuurregen zóó weinig om hunne fraaie zwarte mantels en net geplooiden kragen, dat hij, die er zijn beste plunje voor moest aanschietsen, in stede van in zijnen schanslooper te kunnen rondwandelen, hen van ganser harte naar den duivel wenschte.

Hij kon er zich geen denkbeeld van maken, hoe het mogelijk was, dat al die generaals en zelfs de Prins zooveel onderscheiding betoonden aan lieden die, naar zijne wijze van zien, nergens goed toe waren. Immers bij dat andere vuurwerk, wat zeker minder prachtig, doch waar vrij wat meer haar aan was, daár zag hij ze nooit. Als er geene malsche boutjes te kluiven vielen en als er niets te kaauwen was dan ziltig buspoeder, of op zijn hoogst genomen een korst hard brood, dan waren de heeren zwartrokken ver te zoeken. Hij begreep er niets van; dit evenwel was zeker, want hij zag het dagelijks — de politieken vochten nooit. Doch laat ons hun beelden nog wat van meer nabij bekijken.

Eens — 't is nu ruim tweehonderd zes-en-veertig jaar geleden — zag al het volk van oorlog der Staten zich vereenigd op Walcheren. De Hollandsche musquetiers en de nieuwe Geuzen begrepen zeer goed, dat zij daar niet gekomen waren, om krabben te vangen; maar wáárom zij er eigenlijk waren, of waarheen het verder ging, dit wisten zij nog niet. Een oude lanspessaat, die nu en dan de *Haarlemmer Courant* las, maakte hen vroed, dat de Spanjolen juist den anderen kant uitgetrokken waren en zich dus ver van honk bevonden. Daarbij kwam, dat er eene geheele lading politieken ontscheept werd, waaronder men zelfs 's lands advocaat opmerkte. Dit was een buitenkansje, want zoolang men politieken zag, kon men verzekerd zijn, dat er vooreerst nog geen krimp zou wezen; bovendien gaf hunne groote menigte alle reden om te vermoeden dat het naar lullekkerland of aangrenzende rijken ging.

Op zekeren morgen werd de trom geroerd en alles snelde naar de loopplaats. De piekeniers schaarden zich in het midden en de musquetiers op de vleugels, de handeliere wel voorzien van pulver en kogelen. Daar ging het *marsch!* — *Mansch!* alweder naar de schepen, het gat uit, de Hont over, om een beetje flauw en kidsig van de zeeziekte in Vlaanderen, aan wal te stappen. Alles ging goed, men nam regts en links een paar schansen, waaruit het garnizoen zich meestal hals over kop weg-pakte, en eindelijk sloeg men juist op eenen Zaterdag, vlak bij Nieuwpoort neder. De inspectie over linnengoed en schoeisel, met al den aankleve van dien, werd naar behooren gehouden,

(1) Waarschijnlijk zullen wij later in een meer ernstig verloop op de gedeputeerden te velde terugkomen; uit reeds bijeenverzamelde bouwstoffen voor dit onderwerp, namen wij het noodige tot het samenstellen van dit losse stukje.

(2) Zie Mr. P. SIMONS; JONAS DE WITT en zijn tijd.

en de politieken lieten weten dat zij in Ostende te spreken waren.

Dit was een eunjer voorspook zei de oude lanspessaat, en hij verzekerde, dat er nu weinig kans bestond om den veldprediker D^s. UITENBOGAARD, den volgenden morgen te hooren. De jonge hekkenspringers lachten hem uit, terwijl zij zich onledig hielden met het kuisschen hunner daggen en het optoomen hunner hoeden, ten einde 's anderen daags toch als banjers te kunnen verschijnen. De lanspessaat noemde hen een hoop neuswijze snoeshanen, hoewel ze, nog zoo geheel dom niet, aanmerkten, dat de Prins, die van wanten wist, hen wel aan het schansen zou zetten als Z. Exc. er kwaad in zag, maar men leefde hier immers als in Abrams schoot.

En zoo was het ook; men kroop des nachts gerust onder de tenten; maar het duurde niet lang of daar had je 't gedonder in de bergen. — Graaf ERNST rukte het eerst uit met zijn volk, en van dien zag of hoorde men niet meer den ganschen dag. — Al vroeg liet de Prins een kwant doodschietsen, wiens tong een beetje lang was, een leelijk gebrek in die dagen; kort daarop nam het leger een voetbad in de haven van Nieuwpoort, en stelde zich geheel opgefrisch in ordre van batailje.

De oude lanspessaat was niet weinig in zijn schik, dat hij het zoo goed geraden had, en het zou nog veel gekker loopen, merkte hij aan, want de schepen begonnen hunne ankers te winden en staken in zee. Vertrouw nu eens op de politieken, riep hij uit, al waren er honderd bij elkaar, ze laten je toch in den steek, en bestevaer OLDENBARNEVELD zoo goed als de rest.

Maar daarom niet getreurd; men was niet gewoon op hen te rekenen, en bovendien de Prins was er, en zijn broer ook, en dit waren mannen, al telden ze te zamen nauwelijks 48 jaren, waarvan de jongste er pas 17 voor zijne rekening nam.

Om twee uur na de noon begon de pret. De Spanjoelen kwamen opdagen en aan hun hoofd ALBERT VAN OOSTENRIJK, thans goed «oorloghs man» maar eerst priester en daarna echtgenoot van de morsige ISABEL, infant of infante, dat mag de Hemel weten, want sommige geschiedschrijvers zoeken de waarheid tussehen beiden. Er werd geschoten, gehakt en gehouwen, dat de spaanders er afylogen; maar de Hollandsche jongens hadden zoo min trek om de zee uit te drinken, als om op de Spaansche galeijen, bij de eene of andere Yacht-club naar den prijs te gaan dingen. Zij vonden het dus beter om hertog ALBERT maar naar huis te zenden, zonder wapenrusting, zonder vaandels, zonder kanonnen, ja zelfs zonder biechtvader om zijn nood aan te klagen. Zij hielden den admiraal MENDOZA bij een slip van zijnen mantel vast, en lieten hem later te Scheveningen eens zeilen om zijn ambacht niet te vergeten, maar voorzigtigheidshalve over land. Na dit alles verrigt te hebben, gingen zij naar Ostende en toen kwam de beurt aan de politieken.

Het spreekt van zelf dat de oude lanspessaat en zijne vrienden, hier buiten spel moesten blijven, maar de rondassiers, alle welborene mannen, mogten een woordje medespreken. Men zegt dat zij eene deputatie benoemden om H. H. M. geluk te wenschen met de overwinning en tevens met den voorspoedigen gang der

Indische zaken, waardoor rijst en kaneel, dat heerlijke *medicamentum constipans*, thans zoo gemakkelijk te bekomen was. Wat er van aan is zullen wij onbeslist laten; maar dit is zeker, want de eerlijke WAGENAAR getuigt het, dat zij door velen bespot werden, dewijl zij dapper waren in het raad geven, zoo zij in persoon slechts buiten gevaar bleven. Ook daalde van dien dag af aan het aanzien der politieken merklijk bij het leger, want hunne kleinmoedigheid was zoo groot, dat die, gelijk bij gelegenheid van OLDENBARNEVELDS proces bleek, na verloop van negentien jaren, nog niet vergeten was.

In Vlaanderens beemden schenen de gedeputeerden over het algemeen niet erg op hun gemak te zijn; immers, in 1631 dwongen zij den Prins om regtsomkeert te maken, toen men den vijand eindelijk onder de oogen zou zien, hem, den bedaarden, weloverlegenden FREDERIK HENDRIK toebijtende, dat hij om zijne eerzucht te voldoen, de gansche veldvaart van den Staat in de waagschaal stellen wilde.

De geringe soldaat nu, die aanhoudend zijne armen en beenen, ja zelfs zijn leven op het spel moest zetten, dreef weldra den spot met lieden die slechts uitgingen als het mooi weer was, maar zich tijdig uit de voeten maakten, zoodra de lucht begon te betrekken. Als hij *de piek ging schuren*, werd het hem hoogst kwalijk genomen, terwijl de politieken daarvan in zijne oogen een dagelijksch werk maakten.

Het is altijd moeijelijk geweest en zal wel altijd moeijelijk blijven, om den soldaat aan het verstand te brengen, dat er nog andere autoriteiten in een leger noodig zijn dan die, welke hem tegen den vijand aanvoeren. Van allen die er bestaan, zijn het misschien alleen de kwartiermeesters en officieren van gezondheid, wier werkzaamheden hij begrijpt, want hij gevoelt en merkt ieder oogenblik het nuttige en noodzakelijke van hun aanzijn. Dat hij evenwel afkeer gevoelde van deze gedeputeerden, mag geen verwondering baren, want hij had vaak zeer veel van hunne tegenwoordigheid te lijden. In den oorlog van 1663, bij voorbeeld gaf de ongepaste bemoeizucht en het overgroot wantrouwen der politieken, aanleiding tot zóó veel onordelijkheden, dat het Nederlandsche leger, hetwelk vroeger beroemd was wegens de stiptheid waarmede, en de overvloedige wijze, waarop het van krijgsbenoodigdheden en levensmiddelen voorzien werd, thans aan alles gebrek had.

De politieken zullen zich waarschijnlijk weinig bekreund hebben, om de denkwijze der geringe soldaten ten hunnen opzichte, maar zeker is het, dat de legerhoofden er veel toe hadden kunnen bijdragen, om meer ware achting voor hen te doen geboren worden. Dit was er echter verre van af, want dezen zagen ongaarne eene magt nevens hen, die zich zoo geredelijk en zoo dikwijls boven hen verhief. Trouwens wie zal het bevreemden, dat iemand die zijn geheele leven aan de beoefening der krijgskunst heeft toegewijd, niet dan zeer noode de teregtwijzingen aannam van lieden, die gansch niet op de hoogte der zaak waren. Men moest hen echter niet alleen dulden, maar zich ook meestal aan hunne beschikkingen onderwerpen, ofschoon die vaak strijdig waren met alle regelen. Men trachte dan wel om in hun bijzijn

zich-zelven meester te blijven, en men verzuimde nimmer om hen met de gevorderde onderscheiding te behandelen, maar in hunne afwezigheid gaf men zijn gemoed lucht, door over hen te spreken met den grievendsten spot, en soms met de diepste verachting. Dit greep voornamelijk plaats bij de hoofden van vreemde legers, met dewelke de onzen gecombineerd handelden, en die tevens aanvoerders waren der Nederlandse krijgsmagt. Men vindt daarvan de sporen in eene menigte van *Mémoires*, die vooral uit den Spaanschen successie-oorlog tot ons zijn gekomen. Prins EUGENIUS bijv. verzuimt geene gelegenheid om tegen de gedeputeerden uit te varen en hen in een bespottelijk daglicht te stellen.

Het verlies van den slag bij Denain, wordt door hem hoofdzakelijk aan de Politieken geweten, en de Franschen na het winnen van denzelve weder eenigzins luchtiger gestemd, zongen zeer geestig:

Eugène, entrant en campagne,
Assurait, d'un air hautain,
Qu'il irait droit en Champagne
Pour y gourmer du bon vin.
L'Hollandais pour ce voyage,
Fit apporter son fromage
Dans Marchienne et dans Denain;
Mais Villars piqué de gloire,
Leur cria: « Messieurs, tout beau;
« Pour vous, c'est assez de boire
« L'eau bourbeuse de l'Escaut.»

Het was na dezen veldslag dat EUGENIUS, toen men in zijn bijzijn over de schoone daden van ALEXANDER den groote sprak, uitriep: « Ik had wel eens willen zien wat uwen ALEXANDER uitgevoerd zou hebben, indien hij, gelijk ik, met Hollandsche gedeputeerden ware opgescheept geweest.» Hij had er trouwens best kunnen bijvoegen: « Of niet eenen Weener Hofkrijgsraad.»

Ik zal niet beweren, dat EUGENIUS en allen die met hem eenstemmig dachten, hier geheel in hun regt waren, want de politieken hadden ten opzichte van deze heeren, bij lange na niet altijd ongelijk. Evenmin mag ik staande houden, dat zij nooit anders dan bewijzen van flauwhartigheid hebben gegeven, daar toch de gedeputeerde A. VAN BLIJENBURG in 1674 bij Senef; de wakkere thesaurier HOP in 1702 bij Ekeren; de afgevaardigden V. D. BERGH en V. RHEDE v. RENSWOUDE in 1708 te Brussel; de onversaagde SICCO VAN GOSLINGA bij Malplaket, en de bekende J. V. HAREN in 1747 te Bergen-op-Zoom, zich met roem hebben overladen.

Maar al maken ook de hier aangehaalde namen eene vereerende uitzondering, zoo blijft het niet te min zeker, dat de onderwerping der vaak vorstelijke legerhoofden aan den wil der politieken, ten gevolge had, dat menig Duitsch Prinsje of Engelsch Baronet den draak stak met de, naar hunne mening, bespottelijke aanmatigingen der soms eenvoudige burgerlijke gedeputeerden. — Het spreekt van zelve, dat deze gevoelens van afkeer en van ware of geveinsde minachting, op den duur geuit, allengskens tot in de gelederen zich moesten uitbreiden. Wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat de soldaat, gelijk wij boven met een voorbeeld aantoonde, vaak persoonlijke redenen van ontevredenheid jegens

hen had, dan kan het niemand bevreemden dat het woord « Politiek » alléén dikwerf genoegzaam was om zijnen lachlust, ja zelfs zijnen wrevel gaande te maken. Men kan zich hiervan verder overtuigen door slechts te denken aan de vele anecdoten die er ten koste der gedeputeerden in omloop waren, en waaronder men niet mag vergeten die van den Inspecteur-politiek eener vesting, aan wien men maar volstrekt niet kon doen gelooven, dat hij zich sedert een half uur in den bedekten weg bevond, aangezien de regen hem tot op de huid was doorgedrongen.

Dit alles in aanmerking nemende, dan wordt het zeer waarschijnlijk, dat toen de Nederlandsche krijgsknecht éénmaal overtuigd was, dat de politieken zich geenszins in het leger bevonden om te strijden, hij ook doodeenvoudig ieder die hij begreep dat niet met dit doel was komen opdagen, eenen politiek noemde, hetzij dat zulks spottenderwijze geschiedde, hetzij ter goeder trouw, daar hij niet inzag wat men er anders kan uitvoeren, of waartoe men er anders geduld zou worden. En het is zeer zeker, dat dit woord van lieverlede ontaardde in eene soort van schimpnaam, waarmede hij eindelijk ook de secretarissen en kamerdiensers der kolonellen of kapiteinen, ja zelfs de trosboeven aanduidde.

Later, toen het uniform dragen eene vaste voorwaarde van den militairen stand was geworden, viel het hem zeer gemakkelijk, om de eigentlijke en oneigentlijke politieken van zijne gezellen en superieuren te onderkennen. Toen was het zeer natuurlijk, dat, in zijne oogen, iemand, die in eenige betrekking tot het leger stond, zonder in uniform te verschijnen, een politiek moest wezen. Hij begon dan ook zoo zachtjes aan, van zijne eigene kameraden, wanneer zij burgerkleeren droegen, te zeggen dat zij « in het politiek » waren. De wijze van ontstaan echter raakte in vergetelheid, maar de uitdrukking eenmaal het burgerregt verkregen hebbende, bleef in wezen, en tegenwoordig, terwijl niemand meer aan de oude politieken of gedeputeerden denkt, hoort men haar nog dagelijks.

Op burgerlijke personen en burgerlijke hoedanigheden is dit woord dus slechts in zooverre van toepassing, als zij in betrekking staan tot, of in aanraking komen met het leger; en deze waarheid zal men nog heden stiptelijk bevestigd vinden. Een soldaat over de ingezetenen van zijn garnizoen sprekende, zal nimmer anders zeggen als: de burgers; komt er echter een in de kazerne, dan is het een politiek. Gaat een soldaat met paspoort, dan trekt hij burgerkleeren aan, doch is hij slechts met verlof, dan « politieke spullen.» De rekrut, zoo lang hij nog niet gekleed is, heet, gelijk wij reeds aanmerkten, politiek, maar de bijkok, ofschoon nimmer in uniform verschijnende, is dat niet. Ja, al kwam de gouverneur eener provincie in persoon deze of gene kazerne bezoeken, om zich bijv. te overtuigen in hoeverre de gemeente-besturen zich van hunnen plicht kwijten om die bewoonbaar te houden, dan zou men, alvorens aan Z. Exc. eenige onderscheiding te bewijzen, elkander al fluisterend afvragen: « Wie is die politiek?»

Met geestelijke personen is het echter ander gesteld, dezen — en het verdient opmerking — zijn niet onder de politieken begrepen; hoe zou het ook mogelijk zijn, daar wij reeds gezien

hebben dat zij, even goed als de krijgsman, bij hunne afzonderlijke handelingen, door politieken worden gadeslagen. Nimmer, en dit bevestigt mijne stelling, zal de soldaat eenen Geestelijken, politiek noemen, wanneer hij hem, hetzij in het hospitaal, hetzij in de kazerne bezoekt. Even ongebruikelijk is het, deze benaming aan eenen Zeeman toe te voegen, ten minste zoo lang het maar eenigzins mogelijk blijft hem als zoodanig te herkennen. Daar het nu juist deze drie standen waren, die onder de aanhoudende voogdijenschap der politieken leefden, en het spraakgebruik zich ten deze, zoo geheel naar de geschiedkundige waarheid geschikt heeft, zal het, hoop ik, niet al te gewaagd zijn, wanneer wij — al het verder beoogde daarbij in aanmerking nemende — hieruit de stellige gevolgtrekking maken, dat het woord politiek, bij het leger, op geene andere wijze in de wereld is gekomen dan door de vroegere aanwezigheid van gedeputeerden. In ieder geval hopen wij genoegzaam betoogd te hebben, dat het aldaar even goed te huis behoort, als het meer stootende *pékin* bij de Franschen. Wanneer een Nederlandsch krijgsman het durfde te wagen om in burgerkleeren te gaan, zou hij veilig mogen beweren « in politiek » te zijn.

Het is eene heerschende kwaal in onze dagen, dat men niet schoon wil vinden wat niet vreemd is. Gelukkig zijn wij Nederlanders niet de eenigen die aan deze ziekte sukkelen. De Franschen apen de Engelschen na, en de Engelschen de Franschen, ofschoon zij elkander luchten noch zien mogen. De Belgen, gelijk uit kortelings aldaar gehoudene parlementaire debatten blijkt, beginnen er eindelijk ernstig over in te zitten, dat het met hun gevoel van nationaliteit wel eens gedaan kon zijn. En de zoo schilderachtige Spaansche kleederdragt ziet men in Spanje slechts bij gunstige uitzondering. Men moet dus op dit punt een weinig toegeeflijk zijn. Dit begrijpende, had ik de politieken haast geheel aan hun lot overgelaten, mij weinig bekreunende, of men dit woord voor genaturaliseerd nederduitsch, dan wel voor slecht fransch geliefde te houden. Van den anderen

kant echter, staat bij mij de overtuiging vast, dat hoe meer oorspronkelijke militaire benamingen en uitdrukkingen een volk kan aanwijzen, hoe meer het zich ook mag beroemen, dat in deszelfs midden eene zekere erfelijke geschiktheid voor de krijgsdienst, of liever een kennelijke soldatengeest huisvest. Daar men nu die aangeborene geschiktheid en het bestaan van dien geest, wel eens aan onzen volksgeest wil betwisten, zoo mogt ik deze bijdrage niet achterwege houden.

Die goede oude Staatsche armee leverde een aantal voorbeelden op, waaruit blijkt, dat de geringe soldaat destijds zijne waarde wel degelijk en ruim zoo goed gevoelde als thans. Maar, helaas! de overleveringen van die dagen hebben zich verloren in het meer schitterende tijdvak dat daarop volgde. Ouden van jaren zouden het kunnen bevestigen, hoe een soldaat zich toen onteerd gevoelde, en hoe zijne kameraden vaak weigerden met hem te dienen, nadat hem het ongeluk was overkomen van door eenen diender (thans agent van politie) gearresteerd te worden. Er zijn er misschien nog die zich herinneren, welk eene schande hij hechte aan den minsten omgang met lieden van die standen, wier beroepsbezigheden, naar de begrippen van dien tijd, niet voor *eerlijk* gehouden werden. Gewis schulde hieronder eene groote mate van bijgeloof en vooroordeel, waarvan men zich gelukkig moet rekenen thans ontslagen te wezen, maar het zijn niet te min bewijzen, dat het militair gevoel toen geenszins zoo diep gezonken was, als sommigen willen doen gelooven.

De tijden die wij beleven zijn zeker niet gunstig tot het aankweken en in stand houden van eenen echten soldatengeest, want ook dit vraagstuk kan men grootelijks herleiden tot de eenvoudige uitdrukking — geld. Daar nu *THESAURUS* evenmin als *BELLONA* hunne zegenende handen over ons uitstrekken, zoo vermogen wij niets, dan te waken dat ook datgene ons niet ontglipt wat wij daarvan nog bezitten.

A. W. P. WEITZEL.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

STATISTIEKE BIJDRAGE *nopens de Sterkte, den Ouderdom, de Bevorderingen enz. der Heeren Generaals, Hoofd- en verdere Officieren bij het Nederlandsche Leger. (1)*

STERKTE.

Opgemaakt Januarij 1847.

AANDUIDING DER W A P E N S.	Sterkte	BIJGEKOMEN DOOR				SEDERT JANUARIJ 1845 AFGE- GAAN.							Sterkte	In 1846.		Sterkte	Sedert 1836.	
	in	Bevordering.	Van pensioen of non-act.	Overplaatsing.	TOTAAL.	Bevordert tot hooger rang.	Op pensioen en non-act.	Bij het O. L. leger.	Overleden.	Ervol ont-slag.	Op andere wijzen afgaan.	TOTAAL.	in	Vermeerderd.	Verminderd.	in	Vermeerderd.	Verminderd.
	Janu. 1846.												Janu. 1847.			Janu. 1836.		
Generaals.	3				3							3	3			3		
Luitenant-Generaals.	6				6							6	18			12		
Generaals-majoor.	14				14			1				1	13	1		37		
TOTAAL.	20				20			1				1	19	1		58		39
Hoofd-Officieren.																		
Generale Staf.	7				7							7	19			12		
Intendanten.	4				4							4	12			8		
Provinciale Staf.	9				9							9	9			9		
Plaatselijke Staf.	12		2		14	2					2	12			30		18	
Infanterie.	57	1			58	1				1 ^a	2	56	1	102		46		
Kavallerie.	17				17							17			34		17	
Artillerie.	27	1			28							28	1		36		8	
Genie.	14	1			15	1					1	14			19		5	
TOTAAL.	147	3	2		152	4				1	5	147	1	1	252	9	114	
Kapiteins.																		
Generale Staf.	9				9							9	4			5		
Intend ⁿ . en Kwartierm ^s	24	2			26	1		1			2	24			28		4	
Provinciale Staf.	1				1							1			1			
Plaatselijke Staf.	9	1	1	4	15	4					4	11	2		15		4	
Infanterie.	189	7			196	1	6			1	8	188	1	279		91		
Kavallerie.	35				35	3				1	4	31	4	69		38		
Artillerie.	71	7	1		79	1	1		1	2	5	74	3	83		11		
Genie.	37	1			38	1					1	37			42		5	
TOTAAL.	373	18	1	5	399	3	15	2		4	24	373	5	5	322	6	153	
1° Luitenants.																		
Generale Staf.	7				7							7	5			2		
Intend ⁿ . en Kwartierm ^s	33	4			37	2		1			3	34	1		42		8	
Plaatselijke Staf.	11				11	1		1			2	9	2		9			
Infanterie.	347		1		348	7	9	6	1	5 ^b	28	320	27	546		226		
Kavallerie.	63		1		64	2			2	1 ^c	3	59	4	81		22		
Artillerie.	101	7			108	7	1			2	10	98	3	146		48		
Genie.	28	1			29	1					1	28			33		5	
TOTAAL.	590	12	2		604	18	11	1	8	3	49	553	1	36	826	2	309	
2° Luitenants.																		
Kwartiermeesters.	30	4			34	4					4	30			52		22	
Plaatselijke Staf.	1				1							1			13		12	
Infanterie.	205	31	1		237	4	6	1	2		13	224	19	417		193		
Kavallerie.	82	4	1		87	1	1	1	1	3	7	80	2	109		29		
Artillerie.	121	4	1		126	7	1	2	2	2	14	112	9	105		7		
Genie.	34	1			35	1		1	1		3	32	2	27		5		
TOTAAL.	473	44	3		520	12	6	10	5	3	5	479	19	13	723	12	256	
TOTAAL-GENERAAL.	1603	77	6	7	1695	33	36	11	16	6	18	120	1573	26	36	2417	29	871
Uitkomst Januarij 1846.	1667	31	3	7	1728	30	54	7	16	6	10	123	1605	7	69	2417	42	854

^a Militie-Commissar.

^b Ontslagen.

^c Ontslagen

462

(1) Zie hiernevens.

Uit het vorenstaande blijkt, dat er bij de Kapiteins en Luitenants in 1846, slechts 33 bevorderingen hebben plaats gehad, waarvan bijna de helft (14) alléén bij het wapen der Artillerie en 6 bij de Kwartiermeesters. Bovendien zijn 44 Kadets en Onder-officieren tot Officier aangesteld, en is het Totaal der Officieren weder met 30 verminderd geworden.

In de hierboven aangewezen vermindering van 871 Officieren, sedert Januarij 1836, is niet begrepen de reductie bij de Maréchaussée, den Transport-Trein, de Garnizoens-Troepen, de Officieren van Gezondheid, enz.; met deze daarbij te voegen zal de vermindering nagenoeg 1050 officieren bedragen.

OUDERDOM.

AANDUIDING DES WAPENS.	GEBORTE-JAAR VAN DEN		DE OFFICIEREN ZIJN GEBOREN						TOTAAL.	Aanmerkingen.
	Oudsten.	Jongsten	van	van	van	van	van	van		
			1785 tot 1795	1795 tot 1790	1790 tot 1800	1800 tot 1810	1810 tot 1820	1820 tot 1830		
Generaals.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Luitenant-Generaals.	"	"	3	2	1	"	"	"	"	6
Generaals-majoor.	"	"	2	8	3	"	"	"	"	13
Hoofd-Officieren.										
Generale Staf.	1787	1801	"	1	5	1	"	"	"	7
Intendanten.	1788	1795	"	1	3	"	"	"	"	4
Provinciale Staf.	1787	1796	"	3	6	"	"	"	"	9
Plaatselijke Staf.	1782	1798	1	5	6	"	"	"	"	12
Infanterie.	1787	1801	"	6	49	1	"	"	"	56
Kavallerie.	1790	1800	"	"	16	1	"	"	"	17
Artillerie.	1786	1802	"	4	23	1	"	"	"	28
Genie.	1785	1798	"	4	10	"	"	"	"	14
Kapiteins.										
Generale Staf.	1800	1808	"	"	"	9	"	"	"	9
Intend ⁿ . en Kwartierm ^s	1787	1812	"	3	16	3	2	"	"	24
Provinciale Staf.	"	1797	"	"	1	"	"	"	"	1
Plaatselijke Staf.	1785	1804	1	1	7	2	"	"	"	11
Infanterie.	1791	1811	"	"	119	67	2	"	"	188
Kavallerie.	1795	1812	"	"	6	24	1	"	"	31
Artillerie.	1792	1808	"	"	29	45	"	"	"	74
Genie.	1795	1808	"	"	12	25	"	"	"	37
1 ^o Luitenants.										
Generale Staf.	1808	1814	"	"	"	3	4	"	"	7
Intend ⁿ . en Kwartierm ^s	1791	1813	"	"	12	18	4	"	"	34
Plaatselijke Staf.	1790	1799	"	"	9	"	"	"	"	9
Infanterie.	1794	1814	"	"	33	202	85	"	"	320
Kavallerie.	1797	1814	"	"	4	23	32	"	"	59
Artillerie.	1802	1813	"	"	"	50	48	"	"	98
Genie.	1799	1818	"	"	1	7	20	"	"	28
2 ^o Luitenants.										
Kwartiermeesters.	1796	1824	"	"	2	4	14	10	"	30
Plaatselijke Staf.	"	1793	"	"	1	"	"	"	"	1
Infanterie.	1802	1828	"	"	"	26	124	74	"	224
Kavallerie.	1801	1828	"	"	"	4	55	21	"	80
Artillerie.	1808	1827	"	"	"	1	65	46	"	112
Genie.	1811	1827	"	"	"	"	13	19	"	32
TOTAAL.				7	38	374	517	469	170	1575
Uitkomst van het vorig jaar.				6	41	393	538	477	150	1605

De Kwartiermeester-Majoor is overal onder de kapiteins begrepen.

Ten gevolge der weinige mutatiën welke in het afgelopen jaar onder de officieren hebben plaats gehad, is er geen noemenswaardig verschil in den gemiddelden ouderdom met dien van het vorig jaar; in alle rangen is dezelve nagenoeg één jaar vermeerderd, alléén bij de 2° Luitenants der Infanterie, heeft de aanstelling van 31 Kadets en Onder-officieren, eenigen invloed uitgeoefend; de gemiddelde ouderdom was daar in Januarij 1846 dertig jaar, en is nu maar 30 jaar en 3 maanden, en wel doordien de nieuw aangestelden, door elkanderen, maar 25 jaar en 1 maand oud zijn. Ofschoon enkelen meer dan 30 jaren tellen.

(1) Zie hiernevens.

JAREN VAN IN DIENSTTREDING ALS MILITAIR.

AANDUIDING DER WAPENS.	HOOFD-OFFICIEREN.				KAPITEINS.		1 ^e LUITENANTS.		2 ^e LUITENANTS.		Aanmerkingen.
	Oudste.		Jongste.		Oudste.	Jongste.	Oudste.	Jongste.	Oudste.	Jongste.	
	Jaar van indienst- treding.	Rang.	Jaar van indienst- treding.	Rang.							
Generale Staf. . .	1809	Kolonel.	1817	Majoor.	1818	1823	1822	1829	>	>	Door den oudsten wordt niet bedoeld de oudste in rang, maar de oudste in dienstjaren; even roo omtrent den jongsten.
Intendanten. . .	1806	id.	1815	id.	1824	1830	1830	1831	>	>	
Kwartiermeesters.	>	id.	>	id.	1808	1822	1811	1833	1820	1839	
Provinciale Staf. .	1807	Majoor.	1814	id.	1814	>	>	>	>	>	
Plaatselijke Staf. .	1798	id.	1813	id.	1801	1821	1809	1820	1811	>	
Infanterie. . . .	1800	Lt.-Kol.	1820	id.	1809	1823	1806	1830	1814	1842	
Kavallerie. . . .	1804	Kolonel.	1813	id.	1813	1826	1814	1830	1819	1842	
Artillerie. . . .	1799	id.	1814	id.	1809	1822	1819	1830	1829	1842	
Genie.	1798	id.	1814	id.	1814	1823	1823	1832	1828	1842	

DATUM VAN AANSTELLING TOT OFFICIER.

AANDUIDING DER WAPENS.	HOOFD-OFFICIEREN.		KAPITEINS.		1 ^e LUITENANTS.		2 ^e LUITENANTS.	
	Oudste.	Jongste.	Oudste.	Jongste.	Oudste.	Jongste.	Oudste.	Jongste.
Generale Staf. . .	6 Junij 1809	18 Aug. 1820	19 Aug. 1821	21 Julij 1823	19 Aug. 1817	18 Nov. 1832	>	>
Intendanten. . .	12 April 1812	13 Febr. 1817	13 Julij 1830	13 Jan. 1831	26 Junij 1834	2 Maart 1835	>	>
Kwartiermeesters.	>	>	20 Julij 1813	21 Julij 1828	20 Oct. 1823	26 Junij 1834	24 Aug. 1832	21 Nov. 1846
Provinciale Staf. .	16 April 1812	20 Mei 1814	16 Aug. 1817	>	>	>	>	>
Plaatselijke Staf. .	25 Junij 1804	12 Jan. 1815	3 Sept. 1816	27 Mei 1831	3 Sept. 1833	22 April 1832	25 Nov. 1835	>
Infanterie. . . .	2 Maart 1807	61 Maart 1822	1 Dec. 1813	14 Sept. 1830	16 Mei 1824	24 Dec. 1832	9 Maart 1833	6 Julij 1846
Kavallerie. . . .	1 Sept. 1810	19 Febr. 1819	19 Aug. 1818	6 April 1830	10 Nov. 1828	7 Nov. 1832	7 Nov. 1832	id.
Artillerie. . . .	18 Junij 1803	22 Junij 1817	22 Junij 1817	28 Dec. 1826	20 Julij 1823	23 Nov. 1833	26 Junij 1834	id.
Genie.	20 Julij 1804	24 Junij 1816	12 April 1815	10 Sept. 1827	10 Sept. 1827	3 Oct. 1836	3 Oct. 1836	id.

MUTATIEN VAN JANUARIJ 1836 TOT JANUARIJ 1847.

AANWIJZING DER MUTATIEN.	Generaals.	Luitenant- Generaals.	Generaals- Majoor.	Kolonels.	Luit.- Kolonels.	Majoor.	Kapiteins.	1 ^e Luit.	2 ^e Luit.	Totaal.
Bevorderd tot	>	12	43	86	133	188	400	489	623	1976
Op pensioen of non-activiteit.	1	17	41	46	69	99	278	190	50	791
Overgeplaatst bij het O. I. leger.	>	>	>	>	>	>	7	58	174	239
Overleden.	2	7	14	3	10	15	48	84	52	235
Eervol ontslagen.	>	>	>	>	>	1	5	41	63	110
Op verschillende wijzen afgegaan.	>	>	>	>	>	>	1	13	10	24
Ontslagen.	>	>	>	>	>	>	1	>	2	3
Gedeserteert.	>	>	>	>	>	>	>	>	>	>

De gepensioneerde Kapitein der Infanterie,

WIJEN.

Uerscheidenheden.

LEGERBERIGTEN.

DE LEGERMAGT DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

(Uit de *Allgemeine Militär-Zeitung*; October 1846).

(*Vervolg van N^o. S.*)

Het leger is, naar de districten die moeten bezet worden, in vier divisien: de noordwestelijke, westelijke, zuidelijke en oostelijke verdeeld, welke de kolonels der aldaar gestationeerde regimenten alle twee jaren inspecteren. De eerste drie maken de infanterie en de dragonders uit, en wel in dier voege, dat de infanterie de forten bezet, terwijl de dragonders in de districten, welke door de Indianen het onveiligst gemaakt worden, zooals tegenwoordig in het Missouri-gebied en in Texas, nog verder voorwaarts gezonden worden, om deze stammen gade te slaan, en meestal kamperen moeten. De infanterie verwisselt regimentsgewijze alle vier jaren van district, zoodat ieder regiment binnen twaalf jaren tijds langs de geheele westelijke grenslijn gestationneerd is geweest.

De uiterste grenslijn dezer forten is tegenwoordig, van het noorden naar het zuiden gaande, als volgt:

- 1.) Het fort Wilkens, het noordelijkste aan het bovenmeer, in de Koperstreek (in het Michigan-gebied).
- 2.) De forten Snelling en Sanet Peters, aan den Mississipi-waterval (in het Wiskonsin-gebied).
- 3.) Het fort Atkenson (in het Jowa-gebied).
- 4.) Het fort Council Bluff (in het Jowa-gebied).
- 5.) Het fort Howard, aan de rivier Yellowstone (het westelijkste fort).
- 6.) Het fort Independance (in het Missouri-gebied).
- 7.) Het fort Gibson (in Arkansas).
- 8.) Het fort Jessup, nabij Little Rock (in Arkansas, aan de grenzen van Texas).

Na het ten einde brengen van den oorlog met Mexico moet deze linie van de Red River tot aan den Rio grande del Norte door Texas verlengd, en aan ieder van zijne takken, zooals aan de Red River, den Trinidad, Colorado, Guadalupe, San Antonio, Nueces en Rio Grande, groote forten worden aangelegd ter bescherming der nieuwe kolonisten; reeds hebben ettelijke ingenieur-officieren verschillende punten tot dat einde onderzocht.

Het leger van TAYLOR bestaat uit 3 regimenten infanterie en 1 regiment dragonders, terwijl de drie andere regimenten infanterie de linie-forten bezet houden; het tweede regiment dragonders is in het gebied van Missouri tegen de Sioux te velde.

De oostelijke divisie bestaat alleen uit de vier regimenten artillerie. Zij zijn gewapend als de infanterie en doen dienst als kustwachters; des noods ook als bezetting der kustbatterijen. Van ieder dezer regimenten wordt steeds eene compagnie genomen voor de dienst der ligte artillerie en met geschut voorzien; die van het eerste regiment is bereden; de andere zijn artillerie te voet. Zij staan tegenwoordig met 12 stukken geschut (6 en 12 $\text{\textcircled{E}}$ en 8 $\text{\textcircled{E}}$ houwtisers), en evenzoo een dezer artillerie-regimenten, ter bediening van het belegeringsgeschut, waar het mogt voorkomen, in Matamoras.

De staf van ieder regiment bestaat uit 1 kolonel, 1 luitenant-kolonel, 1 majoor, 1 regiments-geneesheer (met kapiteinsrang en majoors-tractement) en uit twee aides (met rang van 1sten luitenant en tractement van kapitein). Daarenboven heeft het regiment nog

buiten het kompagnieskader: voor elk te bezetten fort een geneesheer, met rang en traktement van een hulparts (gewoonlijk zijn er 6), vier kadets als vaandrig, met traktement van tweeden luitenant, en een muzijkorps van 20 man. Het regiment wordt in 10 kompagnien ingedeeld, die naar volgorde van het alphabet genoemd worden: kompagnie a, kompagnie b, kompagnie c, enz. Iedere kompagnie heeft 1 kapitein, 1 eersten luitenant, 1 tweeden luitenant, 1 sergeant-majoor, 3 sergeanten, 4 korporaals, 2 muzijkanten, en behoort sterk te zijn 42 manschappen bij de infanterie, en 50 bij de kavallerie.

De president is opperbevelhebber, de generaal-majoor SCOTT hoofd-inspecteur; onder hem zijn twee generaals, met kolonelstraktement, onder-inspecteur. De generaal SCOTT is de eenige generaal in de Vereenigde Staten, die generaalstraktement heeft; al de andere hebben slechts den titel, en het traktement van kolonel. Zoo heeft de generaal TAYLOR slechts traktement als kolonel van het 4de regiment infanterie, en kommandeert het leger tegen Mexiko alléén omdat hij de oudste van de aanwezende regiments-kommandanten is.

De traktementen zijn als volgt bepaald:

De generaal SCOTT.	jaarlijks.	6000	dollars.
Een kolonel.	"	3000	"
Een luitenant-kolonel.	"	2500	"
Een majoor.	"	2000	"
Een kapitein.	"	1500	"
Een eerste luitenant.	"	1050	"
Een tweede luitenant.	"	800	"
Een sergeant-majoor.	maandelijks.	17	"
Een sergeant.	"	13	"
Een korporaal.	"	9	"
Een soldaat.	"	7	"
Een dragonder.	"	8	"

De officieren hebben, even als de soldaten, vrije woning in de forten, doch moeten in hun onderhoud en in de fourage voor de paarden (die weinig kost) zelve voorzien; de kavallerie-officieren bekomen daarvoor iets meer aan traktement. Evenzoo moet de officier voor zijne eigene bediening zorgen, en neemt des noods een soldaat uit zijne kompagnie tot oppasser, die hij gewoonlijk 8 dollars in de maand geeft. Wilde hij een oppasser uit den burgerstand nemen, zoo zou hij dien niet minder dan tegen 20 dollars 's maands kunnen bekomen.

Aan de manschappen worden van den sergeant-majoor af, de levensmiddelen om de vijf dagen verstrekt; zij zijn allernaauwkeurigst reglementair bepaald en bestaan dagelijks in 1 pond 2 ons fijn meel; $\frac{3}{4}$ pond spek of $1\frac{1}{4}$ pond rundvleesch; 2 lood koffij en 4 lood suiker; en voorts alle tien dagen in $\frac{3}{4}$ pond zeep; $\frac{1}{4}$ pond stearinkaarsen; 1 kwart wijnazijn; 1 kwart witte boonen en $\frac{1}{4}$ kwart zout. Deze levensmiddelen moeten van de beste hoedanigheid zijn; iedere gegronde klagt van den soldaat zou den proviandmeester voor de eerste maal eene gestrengte berisping op den hals halen, voor de tweede maal zou hij met eene geldboete bestraft, en voor de derde maal ontwijfelbaar weggezonden worden.

De kompagnien doen ieder eene gemeenschappelijke menage, waarop de sergeant-majoor en de gemeene soldaat dezelfde regten heeft. Een kok, die alle tien dagen uit de gelederen der manschappen verwisselt, heeft het bestuur; aan hem staat de keus van het eeten; de kompagnie eet zonder onderscheid van rang aan dezelfde tafel. — Zulk eene menage houdt natuurlijk aanmerkelijk over; het overschot wordt tegen fijnere spijzen omgewisseld, of ten voordeele eener kompagnieskas besteed. — Bij ieder fort behoort een omtrek van 4 engelsche kwadraatmijlen, welke de kompagnien,

onder het opzicht van den sergeant-majoor, kunnen gebruiken tot het aanleggen van tuinen, en daarin worden aardappelen, meloenen, uijen en allerlei groenten voor eigen gebruik geteeld. Waar zulke tuinen nog niet zijn aangelegd, zooals bijv. in de noordelijke forten, daar levert het gouvernement, boven en behalve de gewone rations, nog aardappelen, zuurkool, ingelegde uijen en agurken, aangezien er bij gebrek van lichtere spijzen, vooral in den winter, met het gezouten vleesch, wanneer versch vleesch moeilijk te bekomen is, er reeds dikwijls scheurbuik, tot zelfs in eenen gevaarlijken graad onder de troepen was ontstaan. Bij de oudere forten zijn de tuinen daarentegen op eene grootere schaal aangelegd, zoodat ettelijke kompagnien er van 80 tot 100 morgen groot bezitten, en, na het noodige voor eigen gebruik, nog wel voor 400 à 500 dollars aan vruchten en groente ten voordeele harer kompagnieskas kunnen verkoopen. Deze kas, die dikwijls zeer groot is, bestuurt de kapitein; hij bestrijdt daaruit de uitgaven die ten genooge zijner manschappen worden gedaan, zooals voor billard, kegelbanen en andere spelen, hij abonneert zich voor haar op onderscheiden couranten, en schaft zich eene vrij aanzienlijke bibliotheek van de nieuwste letterkundige werken aan, welke den beschaafden man onder de kompagnie menig eenzaam uur veraangenaamt.

In ieder fort heeft een koopman vergunning om eenen winkel te houden, waarin de soldaat, tegen reçu, drank, tabak, of andere artikelen van weelde, naar prijzen door de officieren bepaald, op crediet bekomen kan. Het bedrag dezer schuldbewijzen wordt op den betalingsdag het eerst ingehouden. De betalingsdag moest eigentlijk alle twee maanden zijn, doch er verlopen dikwijls drie, vier, ja zes maanden, eer de betaalmester met zijne bedekking door de wildernissen, tot in het fort kan komen.

(*Vervolg hierna.*)

ENGELAND. In de laatste dagen van het voorgaande jaar, hebben de lang besprokene proeven plaats gehad met het zogenoemde *Warnersche* vernielings-werktuig; waarmede hij, volgens zijn voorgeven, schepen en andere voorwerpen, op eenen aanmerkelijken afstand zeker zou treffen en vernielen. Deze proeven, zijn geheel mislukt, en zoo is dan de reeks der Engelsche *pufs* weder met eene groote *puf* vermeerderd. Eene bijdrage tot de groote verwachtingen welke het schietkatoen in de Militaire wereld heeft doen ontstaan!

De regering heeft een maatregel genomen, waarvan men zich voor de kolonisatie van Nieuw-Zeeland vele voordeelen belooft. Zij heeft namelijk bevolen, dat er uit de gepensioneerde doch geen volle 49 jaren oude soldaten een Veteranen-regiment zal worden gevormd 't welk naar Nieuw-Zeeland zal overgevoerd worden. De voorwaarden zijn zeer voordeelig voor deze Veteranen, welke na zeven jaren verblijf aldaar grondbezitters worden.

PRUISSEN. Op den 7^{den} December II. werd in de nabijheid van Berlijn, in tegenwoordigheid van den Prins ADALBERT, eerste inspecteur der artillerie, en van eenen zeer aanzienlijken staf, proeven genomen met geschut dat in de galvanoplastische inrigting van den Vrijheer von HACKWITZ vervaardigd was. Bij die gelegenheid heeft men de proeven tot op het uiterste (*à outrance*) voortgezet, en is ook het eerste stuk gesprongen, nadat het onderscheidene schoten met drievoudige lading had doorgestaan. Men scheen zeer voldaan over dezen uitslag, aangezien de metaalsterkte van het gesprongen stuk slechts iets meer dan het $\frac{2}{3}$ gedeelte der gewone stukken van dat kaliber bedroeg.

CORRESPONDENTIE.

HoogEdel Gestrenge Heer en Vriend!

Daar uwe eerste aankondiging mijner brochure over de begroo-ting van oorlog, eigenlijk niets bevatte dan eenige kwinkslagen over te vroeg afgeschotene vuur- en brandpijlen, enz., en verder eenige magtspreuken over het ondermijnen en slopen der weerbare magt, van vijandige strekking tegen het vaderland, zonder in het minst het wezenlijke der zaak te behandelen, zoo heb ik dezelve onbeantwoord gelaten, te meer, dewijl zulks spoedig daarna, op eene zeer voldoende wijze, door den Heer STORM VAN 'S GRAVESANDE, in het naschrift van zijnen brief aan een Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is verrigt geworden. Ook de beoordeeling vervat in den 12^{den} brief aan MARIAS, te vinden in uwen *Spectator* van Februarij I.I., zoude ik, even als verscheidene andere beoordeelingen, onbeantwoord hebben laten voorbijgaan, in de eerste plaats, uit overtuiging van de volmaakte nutteloosheid der poging, geheel andersdenkenden tot mijn gevoelen over te halen, en in de tweede plaats om door geen tegenschrift tot een verder geschrift aanleiding te geven, hetwelk meer en meer blijkt, een chaos van tegenstrijdige denkbeelden bij deskundigen opgewekt te hebben, waaruit het een geestelijk herculische arbeid zal zijn, de waarheid te voorschijn te doen komen.

Daar ik bij nadere overweging echter vinde, dat in uwo laatste behandeling der zaak, mij stelsels en bedoelingen worden toegeschreven, die men, bij het stilzwijgend voorbij laten gaan, al ligt als onwederlegbaar zoude kunnen aannemen, zoo voel ik mij gedrongen UwEd.Gestr. te verzoeken, met de aan u toegekende loyau- teit, aan de volgende regels goedgunstig eene plaats in het eerste nummer van uwen *Spectator* te willen verleen.

Ten bewijze hoe weinig er toe noodig is, om onze (1) geringe kennis van troepenleer (waar zouden wij ze geleerd hebben?) te staven, voert UwEd.Gestr. aan, dat wij de vijf kompagnien rijdende artillerie opgeven als voorstellende vijf batterijen, en geeft verder eene beschrijving van de moeite en zorgen, welke het in en na 1830 gekost heeft, om na verloop van circa twee jaar, $5\frac{1}{2}$ batterij van dat wapen in het veld te brengen, voortkomende uit acht kompagnien, welke als zoodanig bestonden.

Ik neem de vrijheid aan te merken, dat aangezien ik mij van 1830 af tot aan de ontbinding van het leger te velde, bij hetzelfde bevonden heb, zulks mij ten volle bekend was, en dus deze mededeeling mijne verwondering niet opgewekt heeft. Ik herinner mij zeer goed, en weet ook buitendien wel, dat men niet voetstoots even zoo vele batterijen in het veld kan brengen als er kompagnien zijn; dat, tot voltallig houden van complete batterijen, bij aanhoudendheid moet gewerkt worden, en voorts dat bij aanzienlijke verliezen tegen den vijand, het nominaal bedrag van batterijen en stukken, spoedig eene aanmerkelijke vermindering kan ondergaan; maar wat bewijst nu die geheele uitgewerkte opgaaf, die zelfs voor den minstkundigen geen geheim zal zijn?

In mijne brochure over de begrooing van Oorlog, heb ik als mijn gevoelen opgegeven, dat wij in verhouding tot onze kavallerie (zelfs al ondergaat dit wapen geene vermindering) te veel rijdende artillerie hebben, dat het, zoowel wegens de kosten, als om de grootere moeite van het voltallig houden aan manschap-

(1) Des Oud-Soldaats, des Heeren STORM v. 's GRAVESANDE en mijne.

pen en paarden, en vooral met toepassing op het terrein, waarop hoofdzakelijk bij de verdediging van ons Vaderland zal moeten geageerd worden, mij voorkomt zaak te zijn de veld-artillerie te vermeerderen, de rijdende te verminderen. Is door het aangehaalde van UwEd.Gestr. het tegenbewijs geleverd? Mijns insziens volstrekt niet.

Doch toegevend dat, om drie batterijen compleet in het veld te kunnen hebben en behouden, men tot aanvulling van officieren en manschappen, een legger van ten minste vijf kompagnien moet bezitten, waarom wordt dan verder geheel door UHed.Gestr. met stilzwijgen voorbijgegaan, dat het vooral de verandering van drie kompagnien veld-artillerie in rijdende, onder den naam van ligte veld-artillerie is, welke tot de hoofdbezwaren van mij en anderen aanleiding heeft gegeven?

Aangezien door UHed.Gest. met geen enkel woord daarover gesproken en er geen tegenbewijs geleverd wordt, dat die drie zoogenaamde ligte veld-batterijen niet inderdaad rijdende zijn geworden (alleen met inrigting van twee man op den voorwagen), zoo blijft het door mij beweerde in zijn geheel, en staan acht batterijen, of zoo men wil acht kompagnien rijdende artillerie, in eene buitensporige verhouding tot $4\frac{1}{2}$ batterij of kompagnie veld-artillerie, welke volgens de tegenwoordige formatie overblijven, en van deze stelling wordt nog steeds het tegenbewijs te gemoet gezien.

Een tweede punt waartegen ik mij verplicht acht te protesteren, vinde ik in t. a. p., pag. 158, 1ste kolom, alwaar ik met den Heer STORM VAN 'S GRAVESANDE en den *Oud-Soldaat*, opgenoemd worde als voorstanders van de slooping van *Maastricht*, *Venlo*, enz., terwijl UHed.Gest. verder zegt, uit onze redeneringen te moeten opmaken, dat ik veronderstel, dat Nederland in eenen oorlog *alleen en op zich-zelfen staande*, zich zoude te verdedigen hebben.

Wanneer men als criticus de pen in handen neemt, zoo geloof ik, dat een eerste vereischte voor die taak, daarin bestaat, ten minste het werk dat men bestrijdt, te lezen en vóór zich te hebben. Nu zoude UHed.Gestr. mij zeer verplichten, door mij te willen opgeven, wáár UHed.Gestr. in mijne brochure hebt gevonden, dat ik het verlaten of sloopen van *Maastricht*, *Venlo*, enz. voorsta; uit welke redeneringen UHed.Gestr. meent te moeten opmaken dat ik Nederland bij eventuele verdediging als op zich-zelve staande veronderstel? Juist het tegendeel is waar.

Maastricht heb ik wel voor de verdediging van ons Vaderland als nutteloos, doch voor den Duitschen bond als van groot belang voorgesteld, en dus de bezetting en verdediging dier vesting aan dezen laatsten verlangd opgedragen te zien. *Venlo* heb ik zelfs, als naderbij, wegens deszelfs flank-positie tegen over eenen indringenden vijand als belangrijk, ook voor ons, opgegeven; en het is nog al aardig, dat ik, door den *Oud-Soldaat* in eene critiek, te vinden in den *Nieuwen Militairen Spectator*, n°. 3, pag. 93 en volgende, vrij hevig berispt en zelfs door den Heer STORM VAN 'S GRAVESANDE pag. 16, afgekeurd worde, over een punt, waaromtrent UHed.Gest. goedvindt te verklaren, dat ik volmaakt éénstemmig met die Heeren denk, en mij in dien zin verklaar.

Ten anderen moet ik doen opmerken, dat ik met duidelijke hollandsche woorden de veronderstelling van *het alleen en op zich-zelfen staan* van Nederland als eene ongerijmdheid heb voorgesteld, en dat al mijne redeneringen over dit punt uitgaan van, en gegrond zijn op eene vereeniging met andere mogendheden, zonder welke een oorlog voor ons schier niet meer denkbaar is. Is bij

gevolg het door UwEd.Gestr. daaromtrent gezegde, onpartijdige critiek, oud kameraad?

En hiermede van de behandeling der zaak afstappende, verklaar ik de stelligste overtuiging te hebben, dat UHed.Gest. niets hoege-naamd uit uwe pen laat vloeijen, dat niet op uwe vrije innige overtuiging zoude gegrond zijn (1). Ik vinde het zelfs, wegens de door u genotene onderscheidingen en voorregten natuurlijk, en lofwaardig, dat UHed.Gest. met warmte de verdediging opvat, wanneer de, volgens uwe wijze van zien, beredeneerde handelwijze van Z. Exc. den Minister van Oorlog aangevallen wordt; doch die ijver heeft zijne grenzen, en geeft u, mijns insziens, niet het regt te verklaren, dat ik *rang heb genomen in de gelederen der oppositie*. Zelfs begrijp ik de uitdrukking niet goed, ten ware men als zoodanig gelieve te bestempelen een ieder, die het niet in alle opzichten met de handelingen van den eenen of anderen minister eens is, en op eene bescheiden wijze zijne gevoelens kenbaar maakt. Eene uitlegging die welligt in Rusland zeer natuurlijk, doch voor als nog, niet in *Nederland* het burgerregt verkregen heeft.

Ik begrijp ook niet regt den moed die er in het onderhavige geval toe behoort, diergelijke afkeuring in het belang van het ministerie, met goede gronden te wederleggen en te bestrijden, en vooral niet, daar tot nu toe, tot mijne groote vreugde, de politieke drukpers het geheele onderwerp ten eenemale ter zijde heeft laten liggen, de zoogenaamde oppositie-bladen (voor zoo verre mij bekend is) mijne brochure niet eens aangehaald hebben, en dat onder de hevige en allervuilaardigste aanvallen, waaraan de ministers in diergelijke bladen soms blootgesteld zijn, juist deze zaak rakende den Minister van Oorlog, onaangeroerd is gebleven en geheel over is gelaten geworden aan eenige bekende of anonyme schrijvers uit het leger.

Daar ik dus naar waarheid kan verklaren, niet te behooren tot, en niet te willen gerangschikt worden onder den eenigzins holklinken naam van schrijvers der oppositie, zoo zal het UHed.Gestr. niet vreemd voorkomen, te vernemen, dat mij de goedkeuring van die zoogenaamde oppositie zonder kennis van zaken, even onverschillig is, als ik mij aan de andere zijde weinig stoor aan magtspreuken van vijandiggezindheid tegen het Vaderland of het leger; eene beschuldiging die overigens, bij een ieder die mij kent, eenen zeer onbeduidenden indruk maken zal. Wat verder pag. 153, 2de kolom, de opzettelijke aanhaling van den titel van *Jonkheer* moet beduiden, voorts wat de geschiedenis van den Heer Markies DE THOUARS er mede te maken heeft, moet ik verklaren niet regt te vatten. Zulks zal echter denkelijk aan mij liggen, als niet op de hoogte van die fijne zinspeling.

De hulde welke UHed.Gestr. ten slotte toebrenkt aan de talenten van den Heer STORM VAN 'S GRAVESANDE beaam ik volkomen. Zijn brief, bevattende eene menigte details en cijfers van overschrijving, is dan ook aan de Heeren van het Ministerie uiterst ongevallig geweest en heeft, zooals UHed.Gestr. te regt aanmerkt, mijne brochure geheel op den achtergrond geplaatst. Waarom nu evenwel de Heer STORM VAN 'S GRAVESANDE meer als militair, ik daarentegen meer als lid van de Provinciale Staten, overmeesterd door burgerlijke ideeën, de pen heb gevoerd, is al weder een van die magtspreuken, die ik te minder begrijp, omdat UHed.Gestr. een paar bladzijden vroeger zelf aanhaalt, dat de Heer STORM het op weinig na geheel met mij eens is. Of is de reden welligt deze, dat de Heer STORM, bij alle afkeuring van het bestaande, evenwel het cijfer van 12 millioen in zijn geheel laat en voor geene ver-

(1) Gelijk ik zulks ook stilzwijgend verondersteld van al mijne overige tegenstanders.

minderung vatbaar verklaart, terwijl ik de vrijheid heb genomen om bij vervolg van tijd op bezuiniging aan te dringen. Indien dit de sleutel der zaak is, dan blijf ik, als warm voorstander van het welzijn van het Vaderland, het van belang beschouwen, dat er ook voor Oorlog geene nuttelooze uitgaven gedaan worden, en vooral niet wanneer zij den schijn verkrijgen van als permanente last op de schouders der natie te zullen blijven drukken. Ik refereer mij dus in dit opzigt aan mijn vroeger geuit gevoelen, op gevaar van als philister, opposant, of wat dies meer zij, bij gebrek aan betere bewijsgronden, bekend gemaakt te worden.

En hiermede eindigende, verzoek ik UwHed.Gestr. de verzekering te willen aannemen der hoogachting en gevoelens van oudkamaradschap, waarmede ik steeds blijve.

's GRAVENHAGE, 16. Maart 1847.

UwHed.Gestr. Dw. Dienaar,
J. Mock.

Aan den Heer Redacteur van den
Militairen Spectator, den Hr. Ma-
joor J. C. VAN RIJNEVELD, te
Venlo.

De bovenstaande brief van den 16^{den} gedagteekend, is mij den 19^{den} daaraanvolgende geworden; alzoo, volgens den regel, te laat om in het nummer van de maand te worden opgenomen, aangezien, op dat tijdstip, het 3de blad van het nummer reeds gevuld en voor revisie gecorrigeerd is. De oude vriend en kameraad Mock beriep zich echter niet te vergeefs op mijne loyaliteit, zoodat zijn brief met omgaanden post verzonden is, waartoe mij slechts eene tijdruimte van een half uur overgelaten was, opdat het een of ander artikel uit het raam van het 3de blad op de zetplank overgebracht wierd, om voor zijne *botte* een plaatsje in te ruimen.

Mijne bereidwilligheid om aan het verlangen van den ouden kameraad te voldoen, zal zich ook nog uitstrekken, om ZEGestr. de genoegdoening te laten, zijnen brief niet met overhaasting te beantwoorden, waardoor ik welligt eene geringschatting mogt doen blijken, die hem onverdiend op nieuw zoude kunnen grieven. Het medegevoel dat ik voor oude kameradschap koester, zal ten deze blijken, door een tijd lang gedeeltelijk het ongelijk op mij te doen rusten, echter onder de zeer verschoonbare voorwaarde, van later, en welligt eerst dan wanneer de budget-influenza zal geweken zijn, Zijne Edele te bewijzen, dat zijne voornaamste of eigentlijke hoofd-aanmerking, betreffende de berekening van het getal rijdende batterijen, in den brief aan MARIAS opgenomen, en het voorgeven, als of Zijne Edele met de, in dien brief vermelde bijzonderheden bekend ware, juist niet zou pleiten voor zijne loyaliteit als schrijver en criticus. In dat geval immers, zou ZEGestr., met kennis van zaken, het publiek op den dwaalweg hebben gebracht. De 2de zinsnede van bladzijde 58 zijner brochure, zou daarvan sprekend genoeg getuigen, wanneer men b. v. in de gevoelens van den schrijver deeldende, eens aannam, dat de 5 kompagnien rijdende artillerie «in hussaren-tenu» met de 3 kompagnien «Venlosche artillerie» in de werkelijkheid een korps uitmaken, 't welk alzoo een effectief van acht kompagnien opleverde. In de bedoelde zinsnede wordt echter als logisch blijkbaar aangenomen, dat, in geval van oorlog (dat heet bij het uitbreken van eenen oorlog) voor 3000 man kavallerie 64 stukken rijdende artillerie beschikbaar zouden zijn, terwijl in den brief aan MARIAS is betoogd, dat deze be-grooing, à ACHT kompagnien, op zijn best 32 stukken zoude be-kunnen bedragen, en bij eenigen duur, welligt tot 24 stukken zoude moeten teruggebracht worden.

De brochure was het publiek aangeboden met de verzekering des schrijvers (bladzijde 81), dat die bladzijden niets bevatteden dan redeneringen, getallen en facta! Ik had in het hierboven aangehaalde geval geene redenering, noch facta gevonden, maar wel een foutief cijfer, terwijl ik bij eene volgende gelegenheid, wanneer mij meer ruimte en meer tijd zal gelaten zijn, en de gelegenheid gunstiger zal wezen, met veel genoeg mijn ouden kameraad zal aantoonen, en, zoo ik hoop, zal bewijzen, dat burgerlijke, constitutionele begrippen en ideeën, bij hem den boventoon hebben gehouden bij het schrijven zijner brochure van bladzijde 1 af tot bladzijde 82. ZEGestr. vergelijkte slechts in eene kalme stemming de inleiding zijner brochure, waarop zijne volgende redeneringen steunen, met datgene waarvan de Heer S. v. 's G. uitgaat, om het besef te verkrijgen der gronden mijner uitspraak in dezen. Ook op de overige punten van ZijnEdG^{es}. vriendschappelijken brief zal ik met genoeg mijn tegenbedenkingen leveren, en des te gereeder, omdat ik bespeur, dat de gekwetste eigenliefde van den auteur, vuur gevat heeft op aanduidingen die hem niet in het minste raakten.

De schrijver wilde betoogen, dat de Rijdende artillerie *kon* en *moest* verminderd worden. ZEd.Gestr. gebruikte cijfers om dat betoog met te meer wiskundige zekerheid te staven. Maar aan wien was dat betoog gericht? Blijkbaar aan de leden der Tweede Kamer en aan dat gedeelte van het publiek, 't welk met de details van het leger en van het beheer van oorlog niet bekend is. Mogt nu de schrijver, tot bereiking zijner oogmerken, hoe lofwaardig ook in zijne oogen, en wel met het bewustzijn, dat hij bezijden de waarheid afdwaalde, valsche of fictive getallen bezigen? De oude kameraad Mock hield mijne overtuiging ten goede, dat ik meer hulde aan zijn karakter toebrogt met te veronderstellen, dat de geschiedkundige bijzonderheden in den brief aan MARIAS gemeld, hem met het grootste gedeelte van het publiek, waarvoor ZijnEGestr. schreef, onbekend was, dan aan te nemen, dat ZEGestr. de onkunde van het publiek benutte, om door een foutief cijfer, zijne redenering te doen goed achten. Hier was het toch te doen om eene opinie te doen zegevieren, en dat de oud-kameraad daarop bijzonder gesteld is, blijkt uit het *naschrift* zijner brochure en uit den hierboven medegedeelden brief; doch ik *wilde* noch *kon* veronderstellen dat ZEd.Gestr. onverschillig konde wezen bij de keuze der middelen, als het beoogde doel slechts bereikt werd!

Intusschen zal ik altijd met de beste gevoelens van oude kameradschap blijven,

Zijn Ed.Gestr. hoogachtende Dienaar,
J. C. v. R.

PS. Plaatsgebrek verhindert ons de gewone opgave der nieuwst uitgekomene *Militaire Boekwerken* in dit Nummer op te nemen.

BIJLAGE IX.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 13de DEEL, N°. 9.

Maand Maart 1847.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot kapitein: de 1ste luit. op non-act. L. van Bronkhorst. Bij het 5de reg. inf.: tot kap. van de 3de kl.: de 1ste luit. A. C. W. von Griesheim, van het korps. Bij het wap. der inf. van het leger in Oost-Indiën, tot 2de luit.: de gepensioneerde 1ste luit. der kav. J. W. König.

Verplaatsingen.

Bij het 3de reg. inf.: de 2de luit. J. H. Wichers, van het 4de reg. inf. Bij het depôt-bat. van het 4de reg. inf. De 1ste luit. Jonkh. J. A. F. de Lannoy, van het 3de bat. van het reg. Bij het 5de reg. inf.: de 2de luit. F. J. Pfeiffer, van het 1ste reg. inf. Bij het wap. der inf. van het leger in Oost-Indiën: de 2de luit. C. A. C. Versfelt, van het 1ste reg. inf.

Eervol ontslagen.

De 1ste luit. der art. op non-act. J. J. van den Velden, met vergunning tot het voortdurend dragen der activiteits-uniform van het korps waartoe hij het laatst heeft behoord. De offic. van gez. der 2de kl. J. G. Kloppert.

Tijdelijk het non-activiteits-tractement verleend aan:

Den kap. der 2de kl. Jonkh. J. A. Pompe van Meerdervoort. van het 3de reg. inf.

Gepensionneerd.

De maj. L. Geymet, van het 1ste reg. lans., met toek. van den rang van luit.-kol., buiten bezwaar der schatkist, en met vergunning om de uniform van het korps waartoe hij tot dusverre behoord heeft, te blijven dragen. De 2de luit. op non-act. W. C. E. Waitz. De kap. J. A. Breson, van het 5de reg. inf. De 1ste luit. op non-act. G. L. Schmid. De 1ste luit. op non-act. C. W. van der Muelen, onder toek. van den rang van kap. De kap. op non-act. O. W. E. Freher Gerbade en J. H. Baetsch. De luit.-kol. op non-act. M. A. Beeckman, van het 3de reg. art. De maj. op non-act. J. C. A. de Roo van Alderwerelt, van het 2de reg. inf. De kap. op non-act. C. M. H. de Jacoby, van het reg. gren. en jag., onder toek. van den rang van majoor. De 2de luit.-kwartierm. op non-act. H. A. Nieuwenhuisen, van het 6de reg. inf.

Overleden.

De offic. van gez. der 2de kl. W. A. van Schermbeek. De 2de luit. H. van Maanen, van het 5de reg. inf.

BLAD A GE. IX.

BEHOORDE BIJ DEN MILITAIREN SECRETARIS, DEN DREI, N. O.

Uitgegeven op den 11de Maandag, den 11de Maandag, 1847.

De prijs van het blad is 1/2 g. per stuk, en 1/2 g. per kwartaal.

De prijs van het blad is 1/2 g. per stuk, en 1/2 g. per kwartaal.

De prijs van het blad is 1/2 g. per stuk, en 1/2 g. per kwartaal.

De prijs van het blad is 1/2 g. per stuk, en 1/2 g. per kwartaal.

De prijs van het blad is 1/2 g. per stuk, en 1/2 g. per kwartaal.

De prijs van het blad is 1/2 g. per stuk, en 1/2 g. per kwartaal.

De prijs van het blad is 1/2 g. per stuk, en 1/2 g. per kwartaal.